

RWS INFORMATIE

Toezicht- en handhavingsplan Natura 2000 Friese Front

Toezicht en handhaving in het Natura 2000-gebied Friese Front. Uitvoeringsdocument bij het Natura 2000-beheerplan Friese Front 2022-2028

Datum 23 mei 2022
Versie 3.9
Status CONCEPT

Colofon

Uitgegeven door Rijkswaterstaat Zee en Delta
 Opgesteld door Projectteam Natura 2000 EEZ

Datum 23 mei 2022
 Versie 3.9
 Status CONCEPT

Versiebeheer

1.0	01-10-2020	Interne werkversie
1.1	09-10-2020	Interne werkversie
1.2	15-10-2020	Interne werkversie
1.3	30-10-2020	Interne werkversie
1.4	20-11-2020	T.b.v. check bij betrokken collega's
1.5	10-12-2020	Verwerking commentaar intern RWS
1.5	19-02-2021	Wijzigingen accepteren
1.51	26-02-2021	Concept gereed
1.52	18-03-2021	Inhoudsopgave toegevoegd
1.6	10-05-2021	Literatuurlijst toegevoegd
1.7	17-06-2021	Commentaar Defensie verwerkt
1.8	22-06-2021	Versie voor het DT
2.1	05-07-2021	Tekstcontrole en synchronisatie
3.0	06-07-2021	Concept gereed
3.1	23-07-2021	Consistentiecheck
3.2	13-08-2021	Verwerking commentaar handhavende partijen
3.3	21-09-2021	Consistentiecheck met beheerplan
3.4	24-10-2021	Consistentiecheck hh-plannen tekst scheepvaart
3.5	25-11-2021	Synopsistabel verwerkt
3.6	20-12-2021	Synchronisatie met beheerplan
3.7	14-02-2022	Actualisatie paragrafen over scheepvaart
3.8	11-05-2022	Consistentiecheck
3.9	23-05-2022	Versie in PDF

Inhoud

Inleiding	5	
1	Doelen	7
2	Gebiedsinformatie	8
3	Activiteiten, met voorwaarden	10
3.1	Activiteiten Friese Front	11
3.2	Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden (categorie 1)	13
3.3	Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden (categorie 2)	13
3.3.1	Normale bedrijfsvoering mijnbouwactiviteiten (bestaande installaties).	13
3.3.2	Kabels en leidingen (onderhoud)	15
3.3.3	Militaire activiteiten	17
3.3.4	Regulier onderzoek en monitoring	20
3.3.5	Markeringen	21
3.4	Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven (categorie 3)	22
3.4.1	Mijnbouw (opsporing en aanleg)	23
3.4.2	Kabels en leidingen (aanleg en verwijdering)	23
3.4.3	Militaire schietactiviteiten (Luchtmacht)	23
3.4.4	Onderzoek en monitoring (projectmatig)	24
3.5	Niet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist (categorie 4)	24
3.5.1	(Beroeps)scheepvaart	24
3.5.2	Rampenbestrijding en incidentenaanpak (aanwezigheid van verontreinigingen (niet opruimen))	25
3.5.3	Beroepsvisserij: Vergunningplichtig, maar niet via Wnb	26
4	Monitoring en evaluatie	28
4.1	Monitoring	28
4.2	Evaluatie	28
4.3	Gebruiksmonitoring	28
5	Organisatie van de handhaving	29
5.1	Kustwacht	29
5.2	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	30
5.3	Proces van toezicht en vastlegging	31
5.4	Noordzeevervisserij	31
5.5	Organisatie rondom vergunningverlening	32
6	Communicatie	33
7	Werkwijze bij olieverontreinigingen	34
7.1	Internationale afspraken	34
7.2	Oliebestrijding	34
7.3	Opsporing en bestrijding van olieverontreinigingen	35
7.4	De SBV-regeling	35
7.5	Trend	35
8	Afspraken	37
8.1	Financiering	40
BIJLAGEN	41	
Bijlage 1: Samenvatting van de voorwaarden en maatregelen in het gebied Friese Front		42
Bijlage 2: Literatuurlijst		47

Inleiding

In de Exclusieve Economische Zone (EEZ) liggen de gebieden Doggersbank, Klaverbank en Friese Front. Deze zeegebieden zijn in 2016 door de staatssecretaris van Economische Zaken aangewezen als Natura 2000-gebieden, in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. Hierdoor hebben ze officieel de status van beschermd natuurgebied gekregen, op basis van de Wet natuurbescherming. De bescherming van elk van deze gebieden is in een aanwijzingsbesluit vastgelegd. De drie aanwijzingsbesluiten in kwestie zijn op 15 juni 2016 gepubliceerd in de Staatscourant en op 16 juni 2016 in werking getreden. Daarmee voldoet Nederland aan Europese afspraken om belangrijke natuur ook op volle zee te beschermen. Het beheerplan is gericht op het uitwerken en realiseren van de Natura 2000-doelstellingen voor dit gebied en schept duidelijkheid voor gebruikers over de condities waaronder activiteiten met negatieve effecten op Natura 2000-doelstellingen zijn toegestaan. In het beheerplan zijn voorwaarden en (mitigerende) maatregelen opgenomen voor het Natura 2000-gebied Friese Front, waarbij rekening wordt gehouden met de huidige economische activiteiten in het gebied, zoals scheepvaart, visserij en mijnbouw.

Het Natura 2000-gebied Friese Front is aangewezen als vogelrichtlijngebied voor de zeezoet. Kenmerkend voor deze vogelsoort is het gebruik van het gebied door ruiende mannetjes met hun jongen in de nazomer. De afstand tot de kust, en daarmee de relatieve rust, in combinatie met het hoge voedselaanbod maakt het Friese Front een aantrekkelijk gebied voor deze soort in een kwetsbare fase van hun levenscyclus. De zeezoet jaagt vooral op de grote scholen sprout die door de volop aanwezige bodemfauna aangetrokken worden. De jongen en ruiende volwassen mannetjes kunnen zich minder snel naar andere locaties verplaatsen doordat ze (tijdelijk) niet in staat zijn om te vliegen.

Voor het Natura 2000-gebied Friese Front geldt een behoudsdoelstelling voor de omvang en kwaliteit van het leefgebied van de zeezoet en een behoudsdoelstelling voor de populatie van de zeezoet.

Het toezicht- en handhavingsplan maakt onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma dat is opgesteld voor het Natura 2000-beheerplan. Andere onderdelen van dit uitvoeringsprogramma zijn een monitoringsplan, een communicatieplan en een uitvoeringsplan. Deze plannen maken geen deel uit van het beheerplan en kunnen tijdens de looptijd van het beheerplan worden geactualiseerd, zonder het beheerplan opnieuw vast te hoeven stellen en dus ook zonder (opnieuw) een inspraakprocedure te hoeven doorlopen. Waar de in dit toezicht- en handhavingsplan opgenomen formuleringen conflicteren met het beheerplan, prevaleert de tekst van het beheerplan.

Toezicht en handhaving omvatten alle activiteiten die tot doel hebben om de regels en voorwaarden uit het beheerplan Natura 2000-gebied Friese Front na te leven en om eventueel bestraffend op te treden in geval van het niet naleven ervan. Verder wordt er verwezen naar bestaande vergunningvoorschriften of vrijstellingsvoorwaarden.

Een efficiënte uitvoering van het toezicht en de handhaving vraagt om samenwerking tussen de verschillende handhavende instanties. Daarom is vanaf de start van het opstellen van het beheerplan en het hieronder volgende toezicht- en handhavingsplan overleg gevoerd met de betrokken partijen, zoals het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en het ministerie van Defensie, Rijkswaterstaat als integraal waterbeheerder, gebruikers (waaronder mijnbouw, belangengroepen en scheepvaart) en relevante Engelse en Duitse organisaties (o.a. de regionale uitvoeringsdiensten, de kustwacht). Op deze manier is draagvlak verkregen voor de opgestelde voorwaarden en maatregelen. Tijdens de hele beheerplanperiode zullen de partijen betrokken blijven en zullen aanpassingen in het toezicht- en handhavingsplan doorgevoerd worden wanneer dit nodig is. Dit toezicht- en handhavingsplan is dan ook een 'levend' document. Organisatorisch is het niet nodig gebleken om wijzigingen in de huidige handhavingsstructuren aan te brengen. Mocht dit in de toekomst nodig zijn, dan zal dat in een volgende versie van dit toezicht- en

handhavingsplan worden vastgelegd. De bevoegde gezagen zullen in het kader van het beheerplan in overleg met alle betrokken handhavingspartijen nog aanvullende afspraken maken.

De doelen van het toezicht- en handhavingsplan zijn uitgebreider beschreven in het eerste hoofdstuk over de doelen. Na een gebiedsbeschrijving in hoofdstuk 2, wordt in hoofdstuk 3 uitvoerig ingegaan op activiteiten in en rond het Natura 2000-gebied Friese Front en onder welke voorwaarden deze zijn toegestaan. In hoofdstuk 4 wordt kort aandacht besteed aan monitoring en evaluatie. Voor meer informatie wordt verwezen naar het monitoringsplan. In hoofdstuk 5 worden de algemene principes van handhaving beschreven en de wijze waarop dit is vormgegeven. Hoofdstuk 6 gaat in op de communicatie(middelen). Voor meer informatie wordt verwezen naar het communicatieplan. Omdat olieverontreiniging één van de grootste bedreigingen vormt voor de zeekoet, wordt hier in hoofdstuk 7 apart op ingegaan. In hoofdstuk 8 zijn de gemaakte afspraken beschreven.

1 Doelen

Het handhavingsdoel voor het Natura 2000-gebied het Friese Front is om te voorkómen dat bepaalde gebruiksactiviteiten het realiseren van de instandhoudingsdoelstelling voor de zeekoet in de weg staan. In vergelijking met andere Natura 2000-gebieden dichterbij de kust is het toezicht houden en handhaven in het Natura 2000-gebied Friese Front lastiger. Dit komt omdat het gebied verder op zee ligt en het een veel groter areaal betreft dan de meeste andere Natura 2000-gebieden.

Naast toezicht houden op de naleving van de gedragsregels zijn voorlichting, actief informeren en de inzet van communicatiemiddelen mede daarom belangrijk. Op deze manier wordt draagvlak verkregen bij de doelgroepen voor de voorwaarden en maatregelen om de natuur te beschermen. Het (preventief) bevorderen van de naleving van de regels en voorwaarden draagt hiermee bij aan het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Voor het gebied Friese Front gaat het om actieve informatieverstrekking over de aanwezigheid van de ruiende zeekoet in het gebied Friese Front in de periode juli tot oktober. Het gaat in deze periode om de gevolgen van verstoring voor de soort en de doorwerking die dat heeft op het ecosysteem. Gebruikers wordt gevraagd om buiten de scheepvaartroutes het aantal scheepvaartbewegingen te beperken. Als dat niet mogelijk is, dan wordt de gebruiker gevraagd om bij het waarnemen van een groep zeekoeten er niet doorheen te varen maar eromheen. Ook wordt geadviseerd om in het Friese Front geen lozingen (ook geen toegestane lozingen) uit te voeren.

Naast duidelijkheid en draagvlak bij alle betrokken partijen over de opgestelde voorwaarden en maatregelen is duidelijkheid over de uitvoering van het toezicht en de handhaving bij de betrokken handhavende instanties belangrijk. Verder wordt er zoveel mogelijk aangesloten bij reeds in het gebied aanwezige handhavingsstructuren.

Het toezicht- en handhavingsplan schept duidelijkheid voor gebruikers over welke activiteiten naast de natuurfuncties zijn toegestaan en onder welke voorwaarden. Beschreven is wat voor beheerders, gebruikers en andere belanghebbenden wel en niet is toegestaan in het gebied en, voor zover van toepassing, onder welke voorwaarden.

De basis voor de handhaving in Natura 2000-gebieden is nu nog de Wet natuurbescherming (Wnb), maar in de toekomst maakt deze onderdeel uit van de Omgevingswet. In principe geldt voor Natura 2000-gebieden dat alle (initiatieven voor) menselijke activiteiten daar en in de onmiddellijke omgeving ervan, waarvan niet op voorhand vaststaat dat er geen significante (negatieve) gevolgen voor de natuurdoelen kunnen zijn, op zijn minst getoetst moeten worden op vergunningplicht in het kader van de Wet natuurbescherming. Dit geldt, zij het via een omweg, vanaf 6 zeemijl van de kust, zelfs voor de internationale beroepsvisserij, waarvoor de vergunning dan verleend moet worden via het Gemeenschappelijk Visserij Beleid (GVB) van de Europese Unie. Door middel van de in die Wnb- dan wel GVB-vergunningen opgenomen vergunningvoorschriften is het dan de bedoeling dat de negatieve effecten op de natuurdoelen zodanig gereduceerd worden, dat ze niet meer 'significant' kunnen zijn. Dat betekent dat er op de naleving van die voorschriften toegezien en gehandhaafd kan worden. Voor zowel de Wnb als de implementatie van de maatregelen in het GVB is het ministerie van LNV het verantwoordelijk Bevoegd Gezag.

2 Gebiedsinformatie

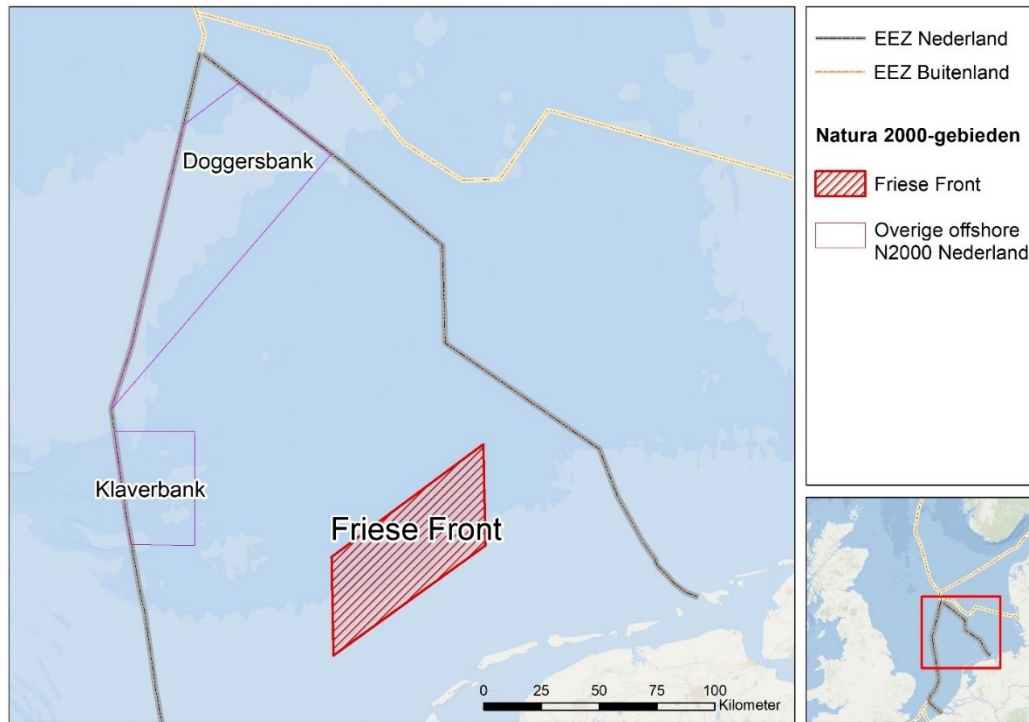
Het gebied Friese Front is een uniek gebied in zee, dat zich op circa 75 km ten noordwesten van de Waddeneilanden bevindt. Het gebied Friese Front is een frontengebied: er komen hier verschillende watermassa's samen en er zinkt veel voedsel naar de bodem. Daarnaast markeert het de overgang tussen de ondiepe zandgronden van de zuidelijke Noordzee en de diepere slibbodems van de Oestergronden. De diepte varieert van 25 tot 50 meter. Het is een slibrijk gebied dat zich steeds verplaatst, onder invloed van de aanvoer van slib vanaf de Engelse kust.

Door deze specifieke omstandigheden van de bodem en het samenkomen van watermassa's, is het gebied Friese Front zo'n voedselrijk gebied dat het talloze bodemdieren, vis, zeezoogdieren en zeevogels aantrekt. Zo ook voor de voor het gebied Friese Front specifiek aangewezen vogelrichtlijnsoort **zeekoet**.

Figuur 1: zeekoet (Uria aalge)

In de periode juli-oktober bezoeken mannelijke zeekoeten met hun jongen het voedselrijke gebied. De jongen kunnen dan nog niet vliegen en de mannetjes ruien in die periode, waardoor ze ook niet kunnen vliegen. De zeekoet jaagt vooral op de grote scholen sprat die door de rijke bodem aangetrokken worden. De jongen, maar ook de ruiende mannetjes dobberen in deze periode rond, zijn schuw en schrikken makkelijk van geluid of andere activiteiten. Maar ze kunnen zich niet snel verplaatsen. De voorwaarden en maatregelen die in dit toezicht- en handhavingsplan beschreven richten zich op deze specifieke periode in het najaar.

Figuur 2: begrenzing Natura 2000-gebied Friese Front (Bron data: PDOK)

3 Activiteiten, met voorwaarden

Menselijke activiteiten en natuur zijn van oudsher verweven met het gebied Friese Front. In de meeste gevallen vormen deze activiteiten geen bedreiging voor de natuurwaarden. Een groot deel van de activiteiten kan met de huidige intensiteit blijven doorgaan.

Alle activiteiten waarvan effecten op de instandhoudingsdoelstellingen niet zijn uit te sluiten, blijven vergunningplichtig. Dit betreft onder andere seismische onderzoeken en nieuwe boringen in het kader van mijnbouw, de aanleg en het verwijderen van kabels en leidingen en projectmatig onderzoek en monitoring.

Scheepvaart

Er loopt een diepwaterscheepvaartroute (met vervoer van gevaarlijke stoffen) door het noordelijk deel van het gebied Friese Front. In het midden, en noordwesten van het gebied Friese Front bevinden zich aftakkingen van deze diepwaterroute naar de kustroutes ten zuiden van het gebied Friese Front. Door de aanwezige scheepvaartroutes is alleen het zuidwestelijk deel van het gebied Friese Front grotendeels vrij van doorgaand routegebonden scheepvaartverkeer. Er zijn geen ankerplaatsen aanwezig in het gebied Friese Front (MARIN, 2017).

Visserij

Visserijactiviteiten zijn vergunningplichtig in het kader van het Europese Gemeenschappelijk Visserij Beleid (GVB). Voor een aantal vormen van visserij kunnen significante effecten op de instandhoudingsdoelen niet worden uitgesloten en zijn er daarom op internationaal niveau afspraken gemaakt over maatregelen. De maatregelen worden in Nederland door het ministerie van LNV geïmplementeerd. Op het Nederlands Continentaal Plat wordt intensief gevestigd: boomkorvisserij op schol en tong, sleepnetvisserij op pelagische soorten als haring en makreel. Het Friese Front is ook bereikbaar voor kleinere vissersschepen en daardoor vindt er staandwantvisserij plaats. De overheid en de vissers werken steeds meer aan vormen van duurzame visserij. Dat wordt versterkt door de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden.

Mijnbouw

Ten behoeve van olie- en gaswinning zijn enkele tientallen boven- en onderwaterplatforms aanwezig in en rondom het gebied Friese Front (15 gasproductieplatforms, zes sidetaps en twee subseas). De aanwezigheid van deze platforms zorgt, naast het ruimtegebruik, ook voor scheepvaart- en vliegverkeer (helikopters). In het zuidelijke deel van het Friese Front ligt een schelpenwingsgebied. De schelpen die gewonnen worden, bestaan uit fossiele schelpen. In de Noordzee wordt gebruik gemaakt van sleepzuigers. De door natuurlijke processen vrijgekomen hoge dichtheden schelpen worden gewonnen. Bij het uitvoeren van de werkzaamheden kan sprake zijn van verstoring (door o.a. geluid en de aanwezigheid van menselijke activiteiten) op de zeeoet.

Militair oefengebied

De oostelijke helft van het gebied Friese Front overlapt grotendeels met een militair oefengebied dat door de Marine en Luchtmacht van Nederland en andere NAVO-landen wordt gebruikt. Er worden onder andere schietoefeningen gehouden.

Pijpleidingen en kabels

In het gebied Friese Front lopen diverse leidingen en kabels van en naar de mijnbouwinstallaties.. Tijdens de looptijd van dit beheerplan (2022-2028) wordt er dwars door het gebied Friese Front (west-zuidoost) een hoogspanningsgelijkstroomverbinding (NeuConnect-interconnector) aangelegd waarmee elektriciteit tussen Duitsland en het Verenigd Koninkrijk kan worden overgedragen. Er worden twee hoogspanningskabels in de zeebodem ingegraven en gedurende een langere tijd gebruikt voor het transport van elektriciteit. Het voorkeurstraject gaat over een lengte van 78 kilometer door het Natura 2000-gebied Friese Front.

Ten behoeve van de gaswinning liggen er ook diverse gasleidingen in het gebied die gas van de gasplatforms transporteren naar andere platforms of naar het vaste land.

Monitoring

Met regelmaat bezoeken onderzoekers het gebied Friese Front. Zij meten onder meer de kwaliteit van het water. Ook doen zij onderzoek naar de aantallen en soorten dieren die leven in het gebied. Hiermee voldoet Nederland aan (internationale) afspraken.

Calamiteiten en incidentenbestrijding

De Kustwacht vliegt dagelijks vanuit Amsterdam (Schiphol) met een vliegtuig dat is uitgerust om onder andere verontreinigingen aan de oppervlakte van het zeewater op te sporen. Maximaal één keer per 2 dagen vindt er een inspectievlucht over het gebied Friese Front plaats. Grote verontreinigingen (duizenden liters) worden nog zelden waargenomen. De verontreinigingen zijn vaak het resultaat van het schoonmaken van bijvoorbeeld een machinekamer van een groot schip op zee en vallen binnen de wettelijke normen (Wet voorkoming verontreiniging door schepen). De verontreinigingen zijn over het algemeen zo klein dat ze niet actief opgeruimd worden, maar vanzelf verdwijnen (niet meer op het oog terug te vinden zijn). Echter, deze kleine verontreinigingen kunnen schadelijke effecten hebben voor het verenkleed van de zeekoet. Bij het constateren van een (olie)verontreiniging gaat daarom een specifieke procedure van start (zie hoofdstuk 7).

Zwerfvuil

Er komt steeds meer aandacht voor de negatieve gevolgen van zwerfvuil op de (zee)natuur. Zwerfvuil kan worden onderverdeeld in drijvend en zwevend zwerfvuil en zwerfvuil dat zich op de bodem verzamelt. Als het zwerfvuil uiteen is gevallen, spreken we van micro- of zelfs nanoplastics. Het gaat om materiaal dat niet of moeilijk biologisch afbreekbaar is, zoals plastic flessen, doppen en zakjes, dat in zee terechtkomt via rivieren of via afvallozing vanaf schepen of platforms en plastic netten en touwen afkomstig van scheepvaart en visserij. Vroeger bestonden visnetten en touwen uit biologisch afbreekbaar materiaal, maar tegenwoordig bestaan de meeste visnetten uit plastic. Er is weinig bekend over de concentratie van drijvend zwerfvuil, zwerfvuil op de bodem en micro- en nanoplastics in de Noordzee en de Natura 2000-gebieden. Wel is het zeker dat overal plastic aanwezig is.

Vanuit OSPAR en de KRM is er aandacht voor de gevolgen van zwerfvuil op zee en zijn diverse maatregelen geagendeerd voor het terugdringen van zwerfvuil op zee. Een concrete invulling hiervan is de Green Deal Visserij voor een Schone Zee. Dit is een convenant waarin afspraken zijn gemaakt tussen vissers, havenbedrijven, havengemeentes, afvalverwerkers, milieuorganisaties en de rijksoverheid over afval in de visserijsector. De Green Deal Visserij voor een Schone Zee heeft als doel de hoeveelheid afval, veroorzaakt door de visserijsector, dat in zee belandt te verminderen.

Overige activiteiten

Overige activiteiten die in het gebied Friese Front plaatsvinden zijn onderhoud van betonning langs de scheepvaartroute, onderzoek en monitoring, recreatieve activiteiten (wrakduiken, sportvisserij en zeegaande recreatievaart). Er zijn geen windparken binnen de Nederlandse Natura 2000-gebieden in de EEZ gepland.

3.1 Activiteiten Friese Front

In beheerplannen zijn de activiteiten in de betreffende gebieden beschreven, de effecten op de natuurwaarden bepaald en voorwaarden aan activiteiten gesteld om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren.

De activiteiten vallen in een van de volgende vier categorieën:

Categorie 1: vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, zonder specifieke voorwaarden.

Categorie 2: vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, mét specifieke voorwaarden.

Categorie 3: vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven.

Categorie 4: niet-vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist.

Algemene richtlijnen die gelden voor alle categorieën

In de periode juli t/m oktober gelden de volgende algemene richtlijnen in het gebied Friese Front:

- Voor alle niet-routegebonden scheepvaart geldt dat in de periode juli t/m oktober wordt geadviseerd om uitsluitend gebruik te maken van de scheepvaartroutes en buiten de scheepvaartroutes het aantal scheepvaartbewegingen binnen het Natura 2000-gebied Friese Front zo veel mogelijk te minimaliseren door om het gebied heen te varen;
- Indien dit niet mogelijk is, wordt dringend geadviseerd om het Natura 2000-gebied Friese Front zo kort mogelijk te doorkruisen en om waargenomen groepen zeezoeten te vermijden door er omheen te varen;
- Voor alle categorieën geldt dat in de gevoelige periode juli t/m oktober dringend wordt geadviseerd geen lozingen (ook geen toegestane lozingen) vanaf schepen uit te voeren binnen het Natura 2000-gebied Friese Front.

Aanvullende toelichting op bovenstaande algemene richtlijnen:

- Schepen worden in de periode juli tot en met oktober geïnformeerd over de aanwezigheid van zeezoeten in het gebied Friese Front en hoe deze te herkennen.
- Ook toegestane lozingen en afval vanaf schepen kunnen schadelijke effecten hebben op de zeezoet. Partijen worden geïnformeerd over het gevolg van (kleine) verontreinigingen.
- Bij het signaleren van een verontreiniging in of in de buurt van het Natura 2000-gebied Friese Front, die niet in aanmerking komt om opgeruimd te worden volgens de huidige protocollen, zal in de periode juli t/m oktober, in het belang van de zeezoet, een aanvullende analyse uitgevoerd worden om te bepalen hoe om te gaan met de verontreiniging. Uit deze analyse zal blijken of en zo ja welke maatregelen mogelijk zijn om de zeezoet te beschermen.
- Door het uitvoeren van jaarlijkse netwerkevaluaties van verkeersstromen op de Noordzee wordt de intensiteit van het scheepvaartverkeer en het vaargedrag gemonitord en kunnen richtlijnen, maatregelen en bijbehorende (communicatie)strategieën worden aanpast.
- Voor het Natura 2000-gebied Friese Front zal in de eerste beheerplanperiode (2022-2028) worden verkend of het vanwege zijn specifieke ecologische kwetsbaarheid in aanmerking kan komen voor gedeeltelijke aanwijzing als 'Particularly Sensitive Sea Area'.

De richtlijnen zijn niet afdwingbaar. Ze dienen als advies om de verstoring van de zeezoet zo veel mogelijk te beperken. De aankomende beheerplanperiode zal gebruikt worden voor nader onderzoek en monitoring om te bepalen welke maatregelen nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen. De resultaten kunnen leiden tot aanvullende maatregelen in het volgende beheerplan.

Onderzocht wordt wat de significante effecten van de vaarsnelheid van schepen zijn op de zeezoet. Dit kan b.v. met behulp van VMS en/of AIS-gegevens gecombineerd met tellingen en observaties. Ook wordt uitgezocht in hoeverre informatie over het gebied Friese Front, met bijbehorende maatregelen, in de digitale zeekaarten kan worden opgenomen.

Gelijkluidend aan het beheerplan worden hieronder de activiteiten in het Natura 2000-gebied Friese Front per categorie beschreven. Steeds worden ook weer de voorwaarden uit het beheerplan genoemd, maar de tekst is nu verdiept met aspecten die toezicht en handhaving betreffen.

3.2 Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden (categorie 1)

Onder deze categorie vallen activiteiten die op grond van de Wnb-vergunningplichtig zijn, maar in de huidige situatie geen belemmering vormen voor het behalen van de instandhoudingsdoelstelling. Deze activiteiten worden door middel van een beheerplan vrijgesteld van vergunningplicht en kunnen in hun huidige vorm en omvang doorgang vinden. In het gebied Friese Front zijn er geen activiteiten die onder categorie 1 vallen.

3.3 Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden (categorie 2)

Er zijn vergunningplichtige activiteiten die alleen onder specifieke voorwaarden geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstelling hebben. Deze activiteiten zijn met inachtneming van de specifieke voorwaarden, zoals genoemd in het beheerplan, vrijgesteld van de vergunningplicht. De vrijstelling van de vergunningplicht van bepaald gebruik is afhankelijk van de voorwaarde dat de activiteiten niet in belangrijke mate veranderen ten opzichte van de in dit beheerplan getoetste situatie. Daarnaast kunnen nog specifieke voorwaarden gelden. Wanneer een activiteit een Wnb-vergunning heeft, vervalt deze in de meeste gevallen niet automatisch bij inwerkingtreding van het beheerplan. Het bevoegd gezag dat de vergunning heeft verleend, zal de vergunning dus moeten intrekken.

In het kader van een eventuele intrekkingprocedure wordt de vergunninghouder gewezen op de voorwaarden waaraan hij moet voldoen om van de vrijstelling van de vergunningplicht gebruik te kunnen maken en op de gevolgen als hij dat niet doet. In dat geval is er sprake van het handelen zonder vergunning (art. 2.7 lid 2 Wnb). Het bevoegd gezag voor de vergunningverlening (het ministerie van LNV) is ook het bevoegd gezag dat bij overtreding overgaat tot handhaving.

Het toezicht houden en vrijblijvend aanspreken van overtreders kan door de vertegenwoordigers van alle bevoegde gezagen (het ministerie van LNV, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het ministerie van Defensie en Rijkswaterstaat) of door de Kustwacht (zie ook Toezicht- en Handhavingplan, Rijkswaterstaat, 2020b) worden gedaan.

Tabel 1: In het gebied Friese Front vallen de volgende activiteiten onder categorie 2:

Nr.	Activiteit	Onderdeel
1	Mijnbouw (bestaande installaties)	Normale bedrijfsvoering
2	Kabels en Leidingen (onderhoud)	Onderhoud aan kabels en leidingen inclusief de daaraan gerelateerde scheepvaart
3	Militaire activiteiten (Marine)	- Schietactiviteiten - Explosieven opruimen - Gebruik van sonar voor het opsporen van onderzeeboten - Bathymetrie inmeten door de Dienst der Hydrografie en opsporen van mijnen
4	Onderzoek en monitoring	- Reguliere monitoring en onderzoek - Scheepvaart ten behoeve van onderzoek en monitoring
5	Markeringen	Onderhoud van markeringen

3.3.1 Normale bedrijfsvoering mijnbouwactiviteiten (bestaande installaties).

Onder de normale bedrijfsvoering van productieplatforms wordt verstaan: de 'dagelijkse activiteiten' waarbij geluid en licht worden geproduceerd en activiteiten zoals de lozing van regen-, spoel- en schrobwater, aangroeiwering, corrosiepreventie en lozing van sanitair afvalwater. Het onderwatergeluid tijdens de productiefase is gering en beperkt zich tot de zeer directe omgeving van het platform.

In het Natura 2000-gebied Friese Front zijn 15 gasproductieplatforms, zes sidetaps en twee subseas aanwezig (zie tabel 2). Geen van deze installaties is vergund via de Wnb, omdat ze geplaatst zijn voordat de Wnb ook buiten de territoriale wateren op de Nederlandse Noordzee (EEZ) van kracht werd (1 januari 2014).

Tabel 2: overzicht van bestaande installaties mijnbouw in het Natura 2000-gebied Friese Front (data ontvangen van Rijkwaterstaat Zee en Delta, 2018)

Gebied	Facility naam	Type	Soort
Friese Front NL	L5-C	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L5a-D	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L6-B	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L10-BB	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L10-EE	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	G16a-A	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L10-B	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L10-E	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L5-FA-1	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L8-A	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L8-G	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L8-H	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L8-P	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L8-P4	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	L5-B	Productieplatform	Gas
Friese Front NL	Sidetap L10E	Sidetap	Gas
Friese Front NL	Sidetap L10G	Sidetap	Gas
Friese Front NL	Sidetap L10K	Sidetap	Gas
Friese Front NL	Sidetap L5FA1	Sidetap	Gas
Friese Front NL	Sidetap L9FF1	Sidetap	Gas
Friese Front NL	Sidetap L8H	Sidetap	Gas
Friese Front NL	L6d-S1	Subsea	Gas
Friese Front NL	L8-A-West	Subsea	Gas

Lozing van productiewater en sanitair afvalwater

Productiewater is het water dat omhoogkomt uit het gasveld samen met het aardgas. Het vrijgekomen productiewater wordt na behandeling geloosd. Het debiet varieert per platform van enkele kubieke meters water per uur bij een klein platform tot tientallen kubieke meters per uur voor een groot platform. Het productiewater is licht verontreinigd met alifaten (olie), aromaten (voornamelijk benzeen), zware metalen en natuurlijke radionucliden. De concentraties van deze stoffen moeten voldoen aan de wettelijke eisen conform de Mijnbouwregeling. Daarnaast is onderzocht dat lozing van productiewater van minder dan 30.000 m³ per jaar niet leidt tot significant ecotoxicologische gevolgen (Karman & Smit, 2019). De lozingen worden ieder jaar door OSPAR gecontroleerd en gedocumenteerd. Ook de lozing van sanitair afvalwater vindt plaats conform de eisen in de Mijnbouwregeling.

De zeekoet is gevoelig voor (olie)verontreiniging, vooral in de ruiperiode (juli-oktober), omdat de vogels dan niet kunnen vliegen, permanent op zee zijn en foerageren in het gebied Friese Front. De 15 platforms in het gebied Friese Front zorgen ervoor dat dagelijks circa 0,47 km² van het oppervlakte water licht verontreinigd wordt door productiewater. Dat is minder dan 0,016% van het oppervlak van het gebied Friese Front. Tijdens de ruiperiode kan de zeekoet mogelijk een significant negatief effect ondervinden: het verenpakket kan worden

aangetast door olieresten, waardoor dit niet meer waterdicht zal zijn en de zeekoet kan komen te overlijden.

Vlieg- en vaarbewegingen

Voor de aan- en afvoer van materiaal en voor onderhoud van de installaties worden schepen en helikopters ingezet. Helikopters en schepen gaan enkele malen per week naar productieplatforms, waarbij zoveel mogelijk wordt geprobeerd om vluchten en vaartuigen te combineren om kosten te sparen en effecten te voorkomen. De satellietplatforms worden één tot enkele malen per maand bezocht door een helikopter en minder dan één keer per maand met een schip. De onder water gelegen installaties (subseas) worden zelden bezocht.

De aan- en afvoer van mensen en materieel door schepen en helikopters vindt regelmatig plaats, maar is doorgaans kortdurend en beperkt zich tot de directe omgeving van het platform. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van scheepvaart- en vliegroutes en zo min mogelijk lager gevlogen dan 450 m. Toch kunnen versturende effecten op met name jonge en ruiende volwassen zeekoeten optreden, omdat ze niet snel kunnen wegvliegen voor een passerend schip en daarbij mogelijk uit de groep verdreven worden. Daarnaast kost dit een zeekoet veel energie. Hierdoor kunnen significante effecten niet worden uitgesloten.

Voorwaarden normale bedrijfsvoering mijnbouw

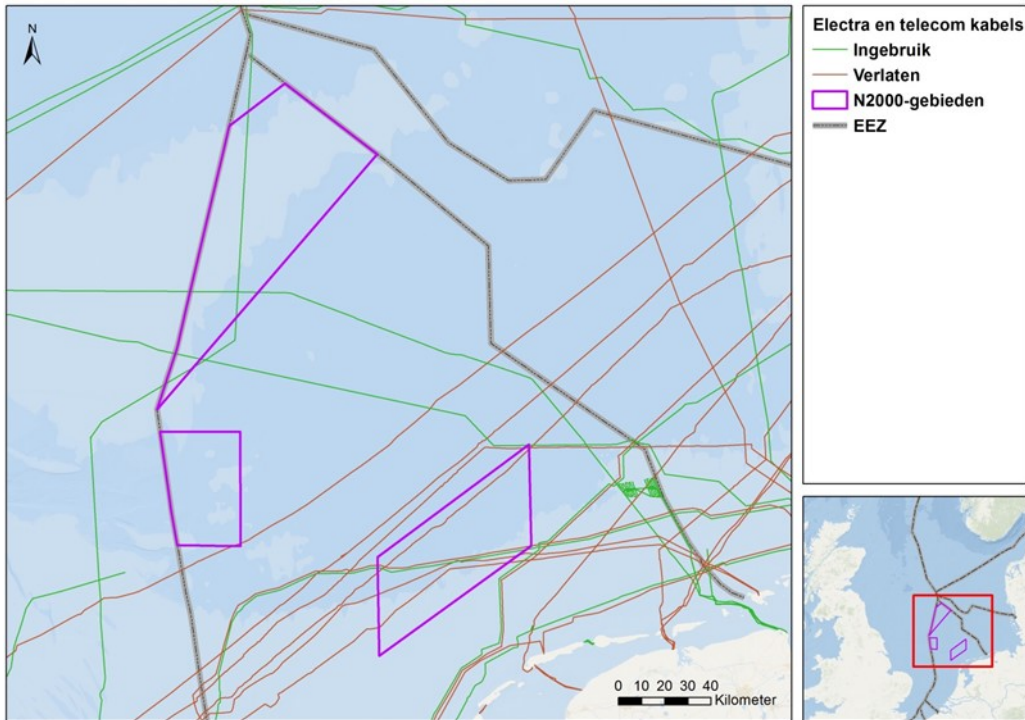
De effecten van de normale bedrijfsvoering van de mijnbouwsector zijn klein wanneer de onderstaande voorwaarden worden opgevolgd. Een deel van de voorwaarden komt voort uit voorschriften in de Mijnbouwregeling en het Mijnbouwbesluit en een deel van de voorwaarden is nieuw. Wanneer het bestaande wet- en regelgeving betreft, is bij de voorwaarden aangegeven welke regelgeving het betreft. Deze activiteit is vrijgesteld van de vergunningplicht in het kader van de Wnb, wanneer wordt voldaan aan onderstaande voorwaarden.

- De concentraties van olie en chemicaliën in lozing van productiewater, regen-, spoel- en schrobwater en sanitair afvalwater dienen te voldoen aan artikel 9.1 van de Mijnbouwregeling en artikel 80 van het Mijnbouwbesluit.
- Afval (zoals o.a. plastic en huishoudelijk afval) en andere afvalstoffen (met uitzondering van productiewater en regen-, spoel- en schrobwater) mogen niet geloosd of gestort worden. Deze voorwaarde is gebaseerd op voorschriften uit bestaand beleid zoals vastgesteld in het Mijnbouwbesluit art. 80.
- Vaarbewegingen van werkverkeer naar en van de platforms vinden zoveel mogelijk buiten de periode van juli tot oktober plaats.
- Wanneer het toch noodzakelijk is om voor aan- en afvoer van materiaal of voor onderhoud de installaties in het Natura 2000-gebied Friese Front met een schip te bezoeken in de periode juli-oktober, dan wordt gebruik gemaakt van de scheepvaartroute en de route daarbuiten zo kort mogelijk gehouden. Wanneer dit niet mogelijk is, wordt omgevaan om het Natura 2000-gebied Friese Front zo kort mogelijk te doorkruisen. De algemene richtlijnen voor scheepvaart gelden zoals in paragraaf 3.1 weergegeven.

Rijkswaterstaat zal monitoren hoeveel vaarbewegingen plaatsvinden in het gebied Friese Front en of dit minder is van juli t/m oktober vanaf het inwerking treden van het beheerplan. Samen met de Kustwacht zal periodiek geanalyseerd worden hoeveel verontreinigingen zijn waargenomen.

3.3.2 Kabels en leidingen (onderhoud)

In het gebied Friese Front bevinden zich één actieve en vier verlaten telecomkabels (zie figuur 3). Er zijn geen hoogspanningskabels aanwezig. Daarnaast is er één doorgaande leiding voor het transport van gas en bestaan er nog zeven kleinere leidingen die platforms verbinden en die aan doorgaande leidingen buiten het gebied Friese Front gekoppeld zijn.

Figuur 3: Kabels op de Noordzee (bron data: <https://www.noordzeeloket.nl/functies-en-gebruik/kabels-leidingen/>)

Kabels en leidingen moeten op een dusdanige wijze worden aangebracht dat zij geen gevaar of belemmering opleveren voor de scheepvaart en visserij. Dit betekent dat kabels voldoende diep moeten worden ingegraven (afhankelijk van de locatie 1-3 meter diep), zodat er in principe veilig gevist en gevaren kan worden. Leidingen moeten voldoen aan de NEN-norm 3656, wat inhoudt dat kleine leidingen ($\varnothing < 40$ cm) voldoende diep moeten zijn ingegraven. Leidingen met een grotere diameter mogen op de bodem blijven liggen.

Onderhoud is nodig wanneer een kabel of leiding niet meer de vereiste gronddekking heeft of beschadigd is. Bij een reparatie van een kabel wordt een deel uit de bodem gehaald en aan boord van het schip hersteld. Vervolgens wordt de kabel met behulp van zand of steenstort weer opnieuw ingegraven.

Onderhoud van kabels en leidingen kan lokaal en tijdelijk de zeeoet verstoren en leiden tot plaatselijke vertroebeling. Zeker in de ruiperiode kunnen, in cumulatie met andere activiteiten, effecten optreden. De meeste kabels en leidingen zijn geplaatst voordat een Wnb-vergunning vereist was, zodat er geen vergunningvoorschriften ten aanzien van onderhoud zijn.

Ook voor deze kabels en leidingen geldt dat aan de algemene zorgplicht (artikel 1.11) moet worden voldaan. Daarnaast zullen bij het maken van de werkafspraken (bij een daadwerkelijke ingreep), de (meeste) voorwaarden worden gesteld die normaal in de Wnb vergunning staan. Om effecten op zeeoet te beperken worden onderstaande voorwaarden gesteld, op basis waarvan de activiteit is vrijgesteld van de vergunningplicht in het kader van de Wnb. Hiermee worden significante negatieve effecten uitgesloten en resteffecten beperkt.

Voorwaarden onderhoud kabels en leidingen

- Onderhoud wordt voor zover mogelijk uitgevoerd buiten de ruiperiode van de zeeoet (die valt in de maanden juli tot en met oktober). Deze voorwaarde zal in toekomstige Wnb-vergunningen worden opgenomen. Na afloop wordt een melding en een korte evaluatie toegezonden aan het bevoegd gezag Wnb (het ministerie van LNV) en aan Rijkswaterstaat als beheerder van het gebied;

- Spoedreparaties kunnen in de ruiperiode worden uitgevoerd, waarbij de schepen de algemene richtlijnen voor scheepvaart (zie paragraaf 3.1) opvolgen.
- Voor kabels en leidingen die zijn geplaatst zonder een Wnb-vergunning, gelden de voorwaarden zoals beschreven in de "Handreiking beheer en onderhoud (aanpak stikstof)" (Ministerie van LNV, 2019).

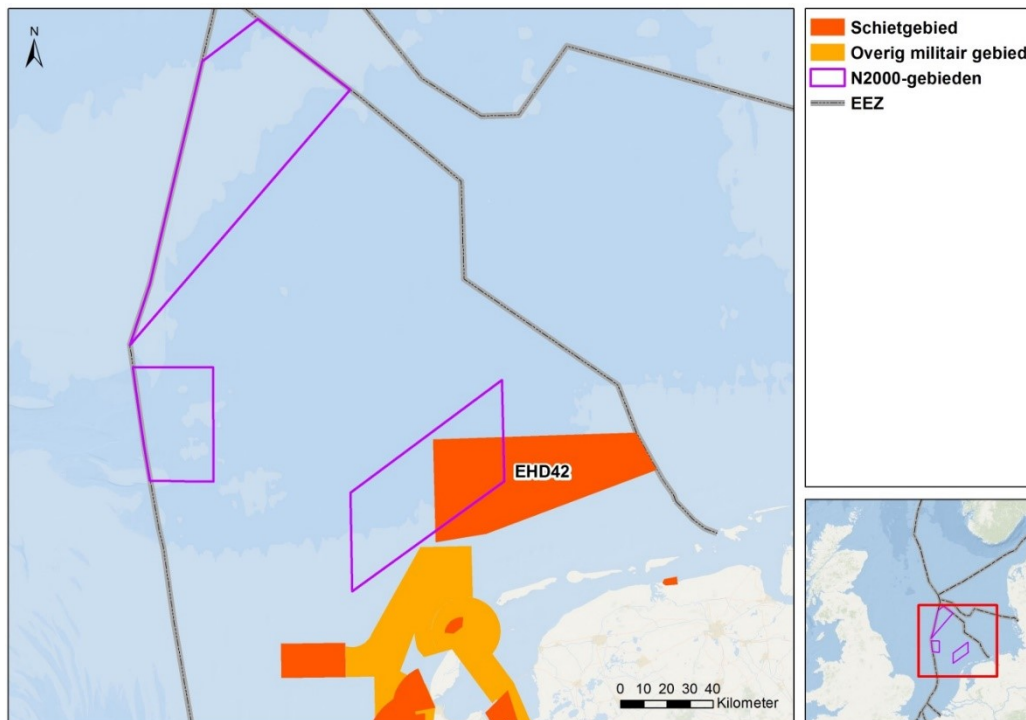
In overleg met LNV zal Rijkswaterstaat periodiek analyseren hoeveel onderhoud aan kabels en leidingen heeft plaatsgevonden in het gebied Friese Front en hoe men met de voorwaarden is omgegaan.

3.3.3 Militaire activiteiten

Schietactiviteiten (Marine)

De Koninklijke Marine maakt voor haar activiteiten gebruik van de hele Noordzee (inclusief het schietgebied EHD42). Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van scheepskanonnen en raketten. Er worden daarnaast bevoorradingsoefeningen op zee (onder andere olieladen) uitgevoerd. Dit gebeurt een aantal keren per jaar. Bij de planning van activiteiten worden een risico-inventarisatie en een evaluatie ex ante gedaan. Dit wordt gedaan om vooraf in te schatten wat de kans is op incidenten, zodat men kan beoordelen hoe deze incidenten te voorkomen zijn en het achteraf mogelijk is om eventueel de procedure aan te scherpen. Schepen moeten voldoen aan de wettelijke normen met betrekking tot lekkages en voor wat betreft lozingen. Wanneer schietoefeningen in de periode juli tot en met oktober plaatsvinden kunnen (significant) negatieve effecten op zeeoeten niet worden uitgesloten.

Het gebied Friese Front overlapt met ongeveer 30% het militaire schietgebied EHD42 (zie figuur 4). De Marine houdt geen reguliere schietoefeningen in de EHD42. Wanneer er desalniettemin een keer schietoefeningen plaatsvinden in het gebied EHD42, wordt dit zodanig ingericht dat het gebied Friese Front wordt vrijgehouden¹. De schietrichting is altijd naar het midden van het oefengebied, net buiten het gebied Friese Front.

Figuur 4: militaire gebieden op de Noordzee (Bron data: http://geoservices.rijkswaterstaat.nl/noordzee_militaire_gebieden)

¹ Hierbij geldt de Mariene Strategie als leidend; de operationele bedrijfsvoering mag niet in het geding komen.

Om significant negatieve effecten op de zeezoet te beperken worden voorwaarden gesteld op basis waarvan de activiteit is vrijgesteld van de vergunningplicht in het kader van de Wnb. Hiermee worden significant negatieve effecten uitgesloten en resteffecten beperkt.

Voorwaarden schietactiviteiten

- Schietactiviteiten vinden in beginsel niet in de periode juli tot en met oktober in het gebied Friese Front plaats. En wanneer ze wel in die periode plaatsvinden, wordt gekozen voor locaties en schietrichtingen binnen de begrenzingen van de EHD42, waarbij het gebied Friese Front wordt vrijgehouden.
- Aan schietactiviteiten gerelateerde scheepvaartbewegingen worden zo min mogelijk in de periode juli tot en met oktober in het Friese Front uitgevoerd. Hierbij wordt verwezen naar de algemene richtlijnen (zie paragraaf 3.1)

In overleg met Defensie en de Kustwacht zal door Rijkswaterstaat periodiek geanalyseerd worden hoe vaak schietactiviteiten hebben plaatsgevonden in het gebied Friese Front en hoe men met de voorwaarden is omgegaan.

Explosieven opruimen

Op het gehele NCP wordt Unexploded Ordnance (UXO) (uit WO I en II) gevonden en tot ontploffing gebracht. Dit gebeurt zeer regelmatig, zeker wekelijks. Per jaar worden gemiddeld ongeveer 120 explosieven geruimd op het NCP (Von Benda-Beckmann *et al.*, 2015). De hoeveelheid explosieven die sinds 1990 in het gebied Friese Front geruimd zijn, is nihil (ICES Impulsive Noise Register). In Nederland is het ruimen van munitie een taak van het ministerie van Defensie.

Door de hoge geluidsdruk afkomstig van explosieven zouden zeezoeten gehoorschade kunnen oplopen. Het is onduidelijk of en hoeveel zeezoeten effecten ondervinden van het tot ontploffing brengen van explosieven. Het ruimen van explosieven vindt zo mogelijk buiten het Natura 2000-gebied plaats en heeft dan geen direct effect. Wel kunnen zeezoeten die onderweg zijn naar het gebied Friese Front effecten ondervinden. Indien het niet mogelijk is dat een explosief wordt verplaatst en het vanwege veiligheidsrisico's toch geruimd moet worden, zal dat zoveel mogelijk buiten de periode juli tot en met oktober geschieden en zal het ministerie van Defensie (in overleg met de Kustwacht) met Rijkswaterstaat afstemmen of en op welke voorwaarden dat gebeurt.

Om effecten op de zeezoet zo veel mogelijk te beperken worden voorwaarden gesteld, op basis waarvan de activiteit is vrijgesteld van de vergunningplicht in het kader van de Wnb. Door het opvolgen van de onderstaande voorwaarden worden significant negatieve effecten uitgesloten en resteffecten beperkt.

Voorwaarden explosieven opruimen

- Bij het vernietigen van explosieven moeten mitigerende maatregelen worden genomen om het effect van onderwaterexplosies zoveel mogelijk te beperken.
- Het ruimen van explosieven vindt zo mogelijk buiten het Natura 2000-gebied plaats. Indien het niet mogelijk is dat een explosief wordt verplaatst en het vanwege veiligheidsrisico's toch geruimd moet worden, zal dat zoveel mogelijk buiten de periode juli tot en met oktober plaatsvinden. Defensie zal (in overleg en na verkrijgen toestemming van de Kustwacht) met Rijkswaterstaat afstemmen of en op welke voorwaarden dat gebeurt.
- De voorschriften van de Koninklijke Marine, 'Gedragscode Springen van munitie op de Noordzee' en de Bekendmaking 01/18 Groepsoudste KBW en mijnendienst dienen opgevolgd te worden bij het ruimen van munitie op de Noordzee. Deze voorschriften hebben ook betrekking op de bescherming van zeezoogdieren en vogels. Hieronder volgt een beknopte samenvatting van de relevante voorwaarden:
 - monitoren op de aanwezigheid van dieren door middel van visuele inspectie;

- liften van explosieven van de bodem en zo dicht mogelijk nabij de oppervlakte laten springen;
- niet stapelen van explosieven, oftewel niet tegelijkertijd laten springen van meerdere explosieven.
- Voor de scheepvaartbewegingen wordt verwezen naar de algemene richtlijnen (zie paragraaf 3.1).

In het kader van de monitoring van onderwatergeluid worden door Rijkswaterstaat de ruimingingen jaarlijks opgenomen in het (openbare) ICES Impulsive Noise Register.

In overleg met alle betrokken partijen zal periodiek geanalyseerd worden hoeveel explosieven er in het Natura 2000-gebied Friese Front zijn aangetroffen en hoe men hiermee is omgegaan. Hieruit zal blijken of en zo ja welke maatregelen mogelijk zijn om de zeezoet te beschermen.

Gebruik sonar voor het opsporen van onderzeeboten

De Koninklijke Marine gebruikt laag- en midfrequentie (<10kHz) sonarsystemen (zoals een hull-mounted sonar) voor het opsporen van onderzeeboten. In de gehele zuidelijke Noordzee vindt dit zelden plaats en daarmee dus ook zelden in het gebied Friese Front.

Het is onduidelijk in hoeverre zeezoeten gevoelig zijn voor sonars in deze frequentieband; het zou immers kunnen leiden tot verstoring en gehoorschade. De Marine zal daarom deze systemen uitsluitend in Natura 2000-gebieden gebruiken uit operationele noodzaak. In de relevante Defensievoorschriften zal worden geborgd dat routinematige oefeningen en testen niet in het gebied Friese Front zullen plaatsvinden en er zal tevens een veilige afstand tot het gebied in acht genomen worden. Er wordt wél gebruik gemaakt van het gebied Friese Front als vaarroute voor marineschepen.

Gebruik van sonar voor hydrografie door de Koninklijke Marine

De Dienst der Hydrografie informeert zeevarenden over vaarwegen, de zeebodem en gevaren onder water, zoals scheepswrakken. De dienst maakt hiervoor nautische publicaties, legt de zeegrenzen van Nederland daarin nauwkeurig vast en verricht dieptemetingen.

De hydrografische opnemingsvaartuigen van Commando Zeestrijdkrachten (CZSK) voeren continu lodingswerkzaamheden uit op de Noordzee, inclusief in het gebied Friese Front, waarbij de frequentie verschilt per locatie. Het gehele EEZ wordt tenminste eenmaal per 25 jaar opgenomen conform het opnamebeleidsplan van de Dienst der Hydrografie. De meeste delen worden eens in de 10 jaar gemeten. Vanwege de vaarroutes in het gebied Friese Front worden de metingen in deze vaarroutes tenminste eens in de 15 jaar opgenomen. De gebieden buiten deze vaarroutes in het gebied Friese Front worden tenminste eens in de 25 jaar opgenomen. Deze lodingen vinden plaats met behulp van echoapparatuur (zoals een multibeam echosounder en/of een side scan sonar).

Gezien de gebruikte hogere frequenties door de hydrografische schepen is het niet te verwachten dat er schade aan het zeeleven zal ontstaan door het gebruik van deze apparatuur.

Gebruik van sonar voor het opsporen van mijnen en historische munitie

Voor het eerder genoemde ruimen van explosieven gebruiken mijnenbestrijdingsvaartuigen hoogfrequentie sonarsystemen om de explosieven te lokaliseren. Gezien de gebruikte hogere frequenties van deze systemen is het niet te verwachten dat er schade aan het zeeleven zal ontstaan door het gebruik van deze apparatuur.

Samenvattend

Er worden mitigerende maatregelen door de Koninklijke Marine toegepast bij het gebruik van laag- en midfrequentie sonar. Voor vogels zijn geen specifieke maatregelen opgenomen, maar het vermijden van het gebruik van deze systemen in het gebied Friese Front zal voorkómen dat er significant negatieve effecten optreden.

De beschreven sonarsystemen worden door de Koninklijke Marine slechts incidenteel in het Noordzeegebied gebruikt, waardoor effecten waarschijnlijk beperkt zijn. De activiteit is vrijgesteld onder voorwaarden waardoor significant negatieve effecten worden voorkomen.

Voorwaarden gebruik sonar

- Om verstoring van de zeezoet zo veel mogelijk te beperken wordt in de periode juli tot en met oktober in beginsel vermeden om laag- en midfrequentie sonar te gebruiken en wordt geadviseerd de daaraan gerelateerde scheepvaart in het Natura 2000-gebied Friese Front te beperken.
- Defensie zal laag- en midfrequentie sonarsystemen uitsluitend in het Natura 2000-gebied Friese Front gebruiken uit operationele noodzaak. In de relevante Defensievoorschriften zal worden geborgd dat routinematige oefeningen en testen niet in het gebied Friese Front zullen plaatsvinden en zal tevens een veilige afstand tot het gebied in acht genomen worden.
- Indien het wel noodzakelijk is om door het Natura 2000-gebied Friese Front te varen in deze periode gelden de algemene richtlijnen voor scheepvaart (zie paragraaf 3.1).
- Het gebruik van laag- en midfrequentie sonar maakt onderdeel uit van de monitoring van onderwatergeluid zoals voor de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie wordt uitgevoerd. Dit wordt gerapporteerd aan Rijkswaterstaat en opgenomen in het (openbare) ICES Impulsive Noise Register.

In overleg met het ministerie van Defensie zal periodiek geanalyseerd worden hoe vaak sonar gebruikt is in het gebied Friese Front en hoe men met de voorwaarden is omgegaan.

3.3.4 Regulier onderzoek en monitoring

Monitoring van biologische en niet-biologische kenmerken in de Natura 2000-gebieden op de Noordzee geschiedt in het kader van diverse onderzoeks- en monitoringsprogramma's, die (internationaal) afgesproken of wettelijk verplicht zijn. Onder reguliere monitoring valt het volgende:

- watermonsters;
- boxcores en bodemschaaf;
- vliegtuigtellingen;
- bottom trawl survey;
- beam trawl survey;
- echo survey voor het opsporen van wrakken (sidescan sonar, multibeam echosounders);
- videosurvey;
- meetplatforms.

Daarnaast vindt er ook projectmatige monitoring in het gebied plaats. Hierbij gaat het om verschillende vormen van projectgerichte monitoring zoals (wetenschappelijke) ecologische onderzoeken, monitoring van schelpdier- en visbestanden. Deze projectmatige monitoring blijft vergunningplichtig.

Monitoring- en onderzoeksactiviteiten kunnen verstoring van de zeezoet tot gevolg hebben, met name in de periode juli t/m oktober, vanwege de ruiperiode. De vissurveys hebben een klein verstoringseffect op de zeezoet. Maar omdat bij deze surveys langzaam gevaren wordt, hebben ook jonge en ruiende volwassen zeezoeten tijd om rustig van de verstoring weg te zwemmen en is het effect klein. De effecten van onderwatergeluid door echo-surveys op de zeezoet zijn op dit moment nog onduidelijk. Hierdoor is ook onduidelijk op welke manier verschillende vormen van geluid cumuleren en wat het effect daarvan is op de zeezoet.

De aard en de trend van monitoring en onderzoek in het gebied Friese Front worden gevolgd door het bevoegd gezag (LNV).

Om significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling te beperken, gelden de onderstaande voorwaarden. Wanneer deze voorwaarden worden nageleefd, zijn de activiteiten vrijgesteld van vergunningplicht in het kader van de Wnb. Deze voorwaarden komen deels voort uit reeds bestaande vergunningvoorschriften. Hiermee worden significant negatieve effecten uitgesloten en resteffecten beperkt.

Voorwaarden regulier onderzoek en monitoring

- Voordat gestart wordt met een nieuw onderzoek, dient contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag op grond van de Wnb (het ministerie van LNV) en de Kustwacht om vast te laten stellen of de activiteit onder reguliere monitoring en onderzoek valt of onder projectmatige monitoring en onderzoek. Projectmatige monitoring en onderzoek is vergunningplichtig.
- Geen onderzoek en monitoring in de periode juli tot en met oktober, tenzij het vanuit operationeel of biologisch (bijvoorbeeld seizoensgebonden) oogpunt of veiligheid noodzakelijk is. Deze voorwaarde geldt ook voor monitoring en onderzoek gericht op de zeezoet. Dit wordt in de vergunningsvoorwaarden opgenomen. In gevallen van operationele of biologische noodzaak of veiligheid gelden de algemene richtlijnen voor scheepvaart (zie paragraaf 3.1). Dit wordt in de vergunningsvoorwaarden opgenomen.
- Er mag geen afval worden achtergelaten in het gebied. Onderzoeksmaterialen dienen na afloop van het onderzoek weer verwijderd te worden. Bij het onderzoek worden geen materialen gebruikt die een verontreinigend effect hebben op de omgeving.
- Gebruik van geluid producerende apparatuur, anders dan voor communicatiedoeleinden en de veiligheid, is niet toegestaan in de periode juli tot en met oktober.

Door Rijkswaterstaat zal periodiek geanalyseerd worden hoeveel onderzoek en monitoring hebben plaatsgevonden in het gebied Friese Front.

3.3.5 Markeringen

Onderhoud van markeringen en daaraan gerelateerde scheepvaart

Zowel de laterale (rode en groene markeringen die de vaargeul aangeven) als de speciale betonning (aanduiding bepaald gebied of voorwerp) wordt één keer per jaar gecontroleerd. Dit houdt in dat er gekeken wordt naar zowel de staat van de steen en de ketting als de betonning zelf. Er wordt gecontroleerd op gebreken, het energiepakket met de lamp en de positie. De controle wordt uitgevoerd per schip. Niet alle boeien worden op hetzelfde moment gecontroleerd en in totaal wordt er enkele keren per jaar uitgevaren voor controle. De scheepvaartbewegingen die bij deze activiteit horen kunnen in de ruiperiode van de zeezoet voor verstoring zorgen.

Het kan voorkomen dat het vaarwegmarkeerobject in storing valt door uitval van verlichting of dat hij van de verankering loskomt. In deze gevallen zullen extra vaarbewegingen plaatsvinden voor reparatiewerkzaamheden. De scheepvaartbewegingen die bij deze activiteit horen kunnen in de ruiperiode van de zeezoet voor verstoring zorgen.

Voorwaarden markeringen

- Controle en onderhoud wordt uitgevoerd buiten de ruiperiode van de zeezoet, die valt in de maanden juli tot en met oktober. Dit wordt in de markeringsplanning opgenomen. (Spoed)reparaties mogen binnen deze periode uitgevoerd worden en worden gemeld bij het ministerie van LNV.
- Er mag geen afval worden achtergelaten in het gebied en er mogen geen materialen gebruikt worden die een verontreinigend effect hebben op de omgeving.

- Indien het wel noodzakelijk is om door het gebied Friese Front te varen in deze periode gelden de algemene richtlijnen voor scheepvaart (zie paragraaf 3.1).

In overleg met de markeringsdienst van Rijkswaterstaat zal periodiek geanalyseerd worden hoeveel onderhoud aan markeringen heeft plaatsgevonden in het gebied Friese Front en hoe men met de voorwaarden is omgegaan.

3.4 Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven (categorie 3)

Er zijn ook vergunningplichtige activiteiten die niet zijn vrijgesteld in dit beheerplan en dus vergunningplichtig blijven. Hieronder vallen activiteiten waarvan het bevoegd gezag nu van oordeel is dat ze beter in een Wnb-vergunning gereguleerd kunnen worden dan in het beheerplan. Ook alle nieuwe activiteiten vallen hieronder.

Nieuwe activiteiten moeten altijd worden getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000. Het bevoegd gezag bepaalt dan aan de hand van de toetsing (op aard en omvang van de activiteit, maar ook met de tijdsduur, de locatie en de periode) of een vergunningaanvraag noodzakelijk is. Bij de toetsing moet eveneens rekening worden gehouden met functies buiten het gebied zoals foerageergebied, broedgebied en verbindingzones. Daarbij dient ook gekeken te worden naar de maatregelen die bij de andere categorieën beschreven zijn. Het beheerplan heeft geen gevolgen voor de handhaving van vergunde activiteiten. Vergunninghouders moeten zich blijven houden aan de vergunningvoorschriften. Doet men dat niet, dan worden art. 2.1 en art. 5.3. lid 4 van de Wnb overtreden.

Wanneer de vergunningen aflopen, moet een nieuwe vergunning aangevraagd worden bij het bevoegde gezag (in dit geval altijd het ministerie van LNV). Het bevoegd gezag gebruikt onder andere dit beheerplan als toetsingskader bij het verlenen of verlengen van vergunningen voor bepaalde activiteiten. Daarbij dient ook gekeken te worden naar de maatregelen die bij de andere categorieën beschreven zijn.

Bepalen vergunningplicht toekomstige activiteiten

Bestaande en nieuwe activiteiten die niet in het beheerplan zijn beschreven, kunnen mogelijk vergunningplichtig zijn op grond van de Wnb. Of een activiteit ook daadwerkelijk vergunningplichtig is, hangt af van de aard van de activiteit en de verwachte effecten (bijvoorbeeld op stressniveau, voedselaanbod, geluid, verontreiniging) op de Natura 2000-doelstellingen. Deze effecten hangen niet alleen samen met de aard en omvang van de activiteit, maar ook met de tijdsduur, de locatie en de periode. Bij de toetsing moet eveneens rekening worden gehouden met functies buiten het Natura 2000-gebied zoals foerageergebied, broedgebied en verbindingzones.

Voor het uitvoeren van een (nieuwe) activiteit of een nieuw initiatief, waarbij sprake kan zijn van een effect op de Natura 2000-doelstelling van het Friese Front, is er wellicht een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming nodig. Het is in die gevallen aan te raden om daarvoor contact op te nemen met het bevoegd gezag voor de Wet natuurbescherming, te weten het ministerie van LNV. Meer informatie is te vinden via de website www.overheid.nl.

Tabel 3: voor de volgende activiteiten in het gebied Friese Front vormt het beheerplan geen vrijstelling van de vergunningplicht.

Nr	Activiteit	Onderdeel
1	Mijnbouw	Seismisch Onderzoek
		(Proef)boringen
		Plaatsen en verwijderen platforms
		Delfstoffenwinning: schelpenwinning
2	Kabels en leidingen	Aanleg en verwijdering van kabels en leidingen
3	Militaire activiteiten	Schietactiviteiten Luchtmacht
4	Onderzoek en monitoring	Projectmatig onderzoek en monitoring

Deze activiteiten zijn of worden getoetst in het kader van een Wnb-vergunningaanvraag. Hieruit kan naar voren komen dat ze afzonderlijk (bij voldoen aan de huidige geldende vergunningsvoorschriften) geen negatieve effecten hebben en/of in cumulatie met elkaar of andere activiteiten, of in de tijd met zichzelf, mogelijk wel.

3.4.1 Mijnbouw (opsporing en aanleg)

Olie- en gaswinning

Alle mijnbouwactiviteiten die gerelateerd zijn aan het opsporen van aardgas- en aardolievoorraden en de aanleg van nieuwe constructies zijn Wnb-vergunningplichtig. Bij het opsporen van deze voorraden (o.a. via seismisch onderzoek) kan sprake zijn van ernstige verstoring door geluid op de zeeoet. Dit kan ook het geval zijn bij (proef)boringen en plaatsen van platforms, inclusief het aanleggen en verwijderen van kabels en leidingen. Daarnaast kunnen de werkzaamheden leiden tot verstoring van de zeeoet door de aanwezigheid van menselijke activiteiten, met name door vaarbewegingen. De mate van impact op de instandhoudingsdoelstellingen kan per activiteit en locatie verschillen. Daarom blijven deze activiteiten vergunningplichtig in het kader van de Wnb.

Delfstoffenwinning: schelpenwinning

Alle activiteiten in dit gebied zijn vanuit de Wnb en/of de ontgrondingenwet vergunningplichtig. Winning is niet toegestaan op minder dan 1500 meter afstand van werp-, rust- en zooggebieden van zeehonden, binnen een afstand van 500 meter van vogelconcentraties en binnen 100 meter van gebieden waar zich levende schelpenbanken bevinden. Bij het vooronderzoek en bij het uitvoeren van de werkzaamheden kan sprake zijn van verstoring (door o.a. geluid, vertroebeling en de aanwezigheid van de schepen) op de zeeoet.

3.4.2 Kabels en leidingen (aanleg en verwijdering)

De aanleg en verwijdering van kabels en leidingen is een Wnb-vergunningplichtige activiteit. De verwijderingsplicht is een onderdeel van de vergunning. Door de werkzaamheden kan onder andere sprake zijn van verstoring van zeeoeten en van vertroebeling, wat een effect kan hebben op de voedselbeschikbaarheid van de zeeoet. De mate van impact op de instandhoudingsdoelstelling kan per activiteit en locatie verschillen. Daarom blijven deze activiteiten vergunningplichtig in het kader van de Wnb.

3.4.3 Militaire schietactiviteiten (Luchtmacht)

Het gebied Friese Front overlapt deels met het militaire oefengebied EHD42 (zie figuur 4). Het betreft ongeveer 30% van de oppervlakte van het gebied Friese Front. Schietoefeningen met vliegtuigen vinden voornamelijk plaats in het 2e kwartaal van het jaar en het minst in de winter. De zeeoet is in het gebied Friese Front met name aanwezig in de periode van juli tot en met oktober. Het aantal uren dat er geschoten wordt in het gebied verschilt per jaar. In totaal wordt er per jaar maximaal ca. 50 uur geschoten. Een sessie duurt ongeveer een uur. Er worden vaak meerdere sessies op 1 dag uitgevoerd. De mogelijkheid tot het uitvoeren van schietoefeningen is zeer weersafhankelijk.

De mate van impact op de instandhoudingsdoelstellingen kan per sessie verschillen. Er loopt een Wnb-vergunningprocedure voor militaire vliegactiviteiten. Het oefengebied EHD42 is onderdeel hiervan. De eventuele vergunningsvoorschriften die uit dit traject volgen dienen opgevolgd te worden.

3.4.4 Onderzoek en monitoring (projectmatig)

Hierbij gaat het om verschillende vormen van projectgerichte monitoring zoals (wetenschappelijke) ecologische onderzoeken, archeologisch en cultuurhistorisch onderzoek, monitoring van schelpdier- en visbestanden en pilots voor de (her)introductie van oesterbanken. Monitorings- en onderzoeksactiviteiten kunnen verstoring van de zeekoet tot gevolg hebben. Aangezien monitorings- en onderzoeksactiviteiten project-specifiek zijn, zijn ze Wnb-vergunningplichtig.

3.5 Niet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist (categorie 4)

Huidige niet-vergunningplichtige activiteiten kunnen, al dan niet in combinatie met andere activiteiten, een effect hebben. Deze activiteiten vallen onder categorie 4; er dienen mitigerende maatregelen opgenomen te worden waardoor de effecten worden voorkomen of beperkt, zodat deze niet meer significant kunnen zijn of worden. De mitigerende maatregelen voor niet-vergunningplichtige activiteiten zijn niet juridisch afdwingbaar zonder aanvullend juridisch instrumentarium. Directe handhaving daarvan is niet mogelijk, omdat het beheerplan daarvoor geen rechtsgrondslag biedt. Wel bieden de Wnb en andere relevante wetten bruikbare en afdwingbare bepalingen om de naleving van deze maatregelen te bevorderen. Dit betreft onder meer de Visserijwet, Ontgrondingenwet, Mijnbouwwet en Waterwet.

Wanneer blijkt dat de mitigerende maatregelen onvoldoende worden nageleefd, kan bij de handhaving gebruik worden gemaakt van de zorgplicht artikel 1.11 van de Wnb. De mitigerende maatregelen geven inhoud aan deze zorgplicht.

In het gebied Friese Front vallen beroepsscheepvaart en rampenbestrijding en incidentenaanpak onder categorie 4.

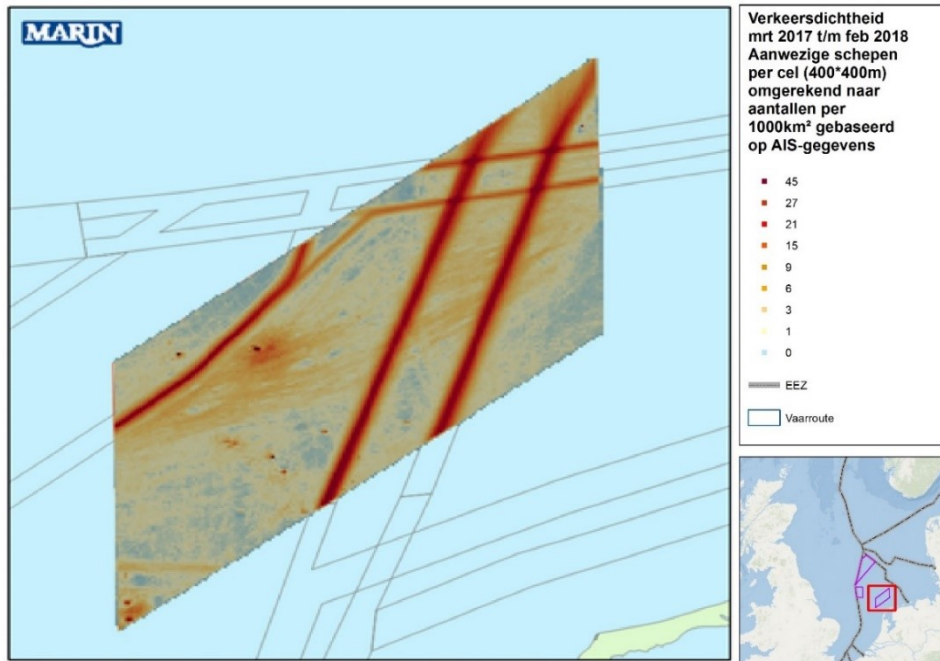
3.5.1 (Beroeps)scheepvaart

Een aanzienlijk deel van het gebied Friese Front heeft door de aanwezigheid van de vastgestelde routeringsmaatregelen een grotere scheepvaardichtheid dan de nabije omgeving (zie figuur 5). Hierdoor is naast de verstoring door aanwezigheid, geluid en licht ook de kans op vervuilde waterlozingen groter. Deze zijn voor de Noordzee wel beperkt vanwege het MARPOL-verdrag.

Negatieve effecten op de zeekoet door scheepvaartbewegingen en lozingen zijn dan ook niet uit te sluiten. Het is onduidelijk wat de omvang van dit effect is. Gedurende de looptijd van het beheerplan zal onderzoek naar de omvang van die effecten worden uitgevoerd en zal naar de mogelijke ecologische effecten van verdere regulering van de scheepvaartroutes in en rond het Natura 2000-gebied Friese Front worden gekeken. Omdat directe effecten lastig te onderzoeken zijn, zijn uit voorzorg de volgende richtlijnen opgesteld om significant negatieve effecten op de zeekoet zoveel mogelijk te beperken. Het is nog niet mogelijk om mitigerende maatregelen op te nemen voor de (beroeps)scheepvaart.

Richtlijnen (beroeps) scheepvaart

- In de periode juli t/m oktober wordt geadviseerd om buiten de scheepvaartroutes het aantal scheepvaartbewegingen binnen het Natura 2000-gebied Friese Front zo veel mogelijk te beperken;
- Indien dit niet mogelijk is wordt dringend geadviseerd om waargenomen groepen zeekoeten te vermijden door er omheen te varen;
- In de gevoelige periode juli t/m oktober wordt dringend geadviseerd geen lozingen (ook geen toegestane lozingen) vanaf schepen uit te voeren binnen het Natura 2000-gebied Friese Front.

Figuur 5: Verkeersdichtheid scheepvaart Friese Front maart 2017 – februari 2018. Grijs lijnen in het Natura 2000-gebied geven aan dat er op die locatie in de betreffende periode een schip heeft gevaren. Overige kleuren geven de dichtheid van de schepen aan, zie legenda (Bron: MARIN).

3.5.2 Rampenbestrijding en incidentenaanpak (aanwezigheid van verontreinigingen (niet opruimen))

De Kustwacht voert met een vliegtuig inspecties uit om onder andere oppervlakteverontreinigingen op te sporen. Er wordt gevlogen op een hoogte tussen de 1000 en 2000 voet (tussen de 300 en 600 meter). Met satellietbeelden (EMSA European Maritime Safety Agency) heeft CleanSeaNet een detectiesysteem van oppervlakteverstoringen en schepen. De verstoringen die worden waargenomen en/of gemeld, bevinden zich meestal in de buurt van scheepvaartroutes. Toch kunnen deze doorgaans kleine verontreinigingen – incidenten - leiden tot aantasting van het verenkleed van zeekoeten. De effecten zijn het grootst in de periode dat er jongen en ruiende volwassen zeekoeten in het gebied zijn.

Olieverontreinigingen (operationele lozingen) zijn meestal van beperkte omvang en niet lang aanwezig. Dunne olielagen kunnen niet opgeruimd worden en ze bestaan doorgaans kort (0-12 uur, gemiddeld 3-5 uur). Desalniettemin kan een kleine lozing een grote impact hebben op vogels wanneer deze daar net aanwezig zijn. Bij een incident en de aanwezigheid van vogels worden meteen duizenden vogels tegelijk getroffen.

Mitigerende maatregelen rampenbestrijding en incidentenaanpak

- De Kustwacht dient een 'incident', waarbij sprake is van een oppervlakteverontreiniging, te melden bij het bevoegd gezag Wnb (ministerie van LNV).
- Bij het signaleren van een verontreiniging in of in de buurt van het gebied Friese Front, die niet in aanmerking komt om opgeruimd te worden volgens huidige protocollen, zal in de periode juli t/m oktober (in het belang van de zeekoet) een aanvullende analyse uitgevoerd worden om te bepalen hoe om te gaan met de verontreiniging. Uit deze analyse zal blijken of en zo ja welke maatregelen mogelijk zijn om de zeekoet te beschermen.

- Bij het bepalen van de methodiek voor het opruimen van de verontreiniging wordt rekening gehouden met de zeekoet om verstoring of verdere schade aan het veronkleed te voorkomen.

Samen met de Kustwacht zal door Rijkswaterstaat periodiek geanalyseerd worden hoeveel verontreinigingen zijn waargenomen en of er maatregelen zijn getroffen.

3.5.3 Beroepsvisserij: Vergunningplichtig, maar niet via Wnb

Visserijactiviteiten zijn niet ingedeeld in één van de vier bovenstaande categorieën, omdat ze geen vergunning hebben in het kader van de Wnb, maar vergunningplichtig zijn het kader van het GVB (zie paragraaf 5.4).

Voor een aantal vormen van visserij kunnen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling van het Natura 2000-gebied Friese Front niet worden uitgesloten en zijn er op internationaal niveau gezamenlijke aanbevelingen (Joint Recommendations) geformuleerd. In het kader van de Vogelrichtlijn zijn in deze gezamenlijke aanbevelingen voor het gebied Friese Front de volgende instandhoudingsmaatregelen opgenomen:

- Realiseren van een managementzone waarin de visserij wordt beperkt.
- Sluiting van deze managementzone voor 'kieuwnetten en warnetten' zoals opgenomen in bijlage XI van de Uitvoeringsverordening (EU) 404/2011. Dit zijn de volgende vistuigcodes: GN, GNS, GND, GNC, GTN, GTR. Deze sluiting is ieder jaar van kracht van 1 juni tot en met 30 november.
- Tijdens de gesloten periode geldt er een uitzondering op basis van de gemiddelde dagen op zee in de jaren 2012-2016. Deze geldt alleen voor vloten die in deze periode op het Friese Front actief zijn geweest. Deze uitzondering resulteert in:
 - o 3 zeedagen voor Nederland;
 - o 2 zeedagen voor Duitsland en Denemarken; en
 - o 1 zeedag voor de UK.
- De sluiting is niet van toepassing buiten de periode van 1 juni tot en met 30 november van ieder jaar.

Naast de instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000 zijn in het kader van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie in deze gezamenlijke aanbevelingen voor het Friese Front de volgende instandhoudingsmaatregelen opgenomen:

- Realiseren van drie managementzones waarin de visserij wordt beperkt, waarvan twee binnen het Natura 2000-gebied Friese Front en één buiten het Friese Front op de Centrale Oestergronden.
- Sluiting van deze managementzones voor trawls, zegennetten, korren en verzamelmachines zoals opgenomen in bijlage XI van de Uitvoeringsverordening (EU) 404/2011. Dit zijn de volgende vistuigcodes:
 - o Trawls: OTB; TBN; TBS; TB; TBB; OTT; PTB; OTM; PTM;
 - o Zegennetten: SDN; SSC; SPR; SX; SV
 - o Korren: DRB
 - o Verzamelmachines: HMD

Aanvullend op de hierin vastgelegde voorwaarden voor vissersschepen is er in de gezamenlijke aanbevelingen opgenomen dat een vissersschip, om zich in een voor de visserij beperkt gebied te mogen bevinden, gegevens over locatie en snelheid elke 10 minuten moet doorsturen. Dit is strikter dan de huidige verordening, waarin staat dat deze gegevens tenminste om de 30 minuten doorgestuurd dienen te worden bij het binnenvaren van een voor de visserij beperkt gebied.

Deze maatregelen zijn bedoeld om de slibrijke bodem in de (overgang naar de) diepere Noordzee te beschermen. De effecten van de beroepsvisserij buiten het Natura 2000-gebied Friese Front op de zeekoet zijn onduidelijk. Er is onderzoek nodig om dit beter in beeld te brengen.

Toezicht en handhaving van de visserijmaatregelen valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van LNV. De handhaving voor visserij en natuur wordt uitgevoerd door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

Mitigerende maatregelen

- De beroepsvisserij wordt gevraagd rekening te houden met de algemene richtlijnen voor scheepvaart (zie paragraaf 3.1), waarbij vaarbewegingen over het Friese Front buiten bestaande vaarroutes tot een minimum beperkt dienen te worden in de periode juli tot en met oktober (niet afdwingbaar).

4 Monitoring en evaluatie

4.1 Monitoring

Monitoringgegevens zijn nodig om te kunnen evalueren of en in welke mate de in dit beheerplan opgenomen maatregelen bijdragen aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstelling uit het aanwijzingsbesluit. De gegevens zijn van belang voor de landelijke rapportage van het ministerie van LNV aan de Europese Commissie. Daarnaast vormen ze een belangrijke basis in vergunningtrajecten. Daarnaast vormen ze een belangrijke basis in vergunningstrajecten en zijn ze van cruciaal belang voor het formuleren en uitvoeren van beheertaken. Voor het bevoegd gezag is monitoring in Natura 2000-gebieden van belang om een vinger aan de pols te houden van de ontwikkeling van activiteiten en het doelbereik. Daarnaast worden de gegevens gebruikt bij het beheer van het gebied. Aan het einde van de looptijd van dit beheerplan wordt er een evaluatie uitgevoerd. Indien nodig volgt er op basis van die evaluatie een bijstelling van de maatregelen in het volgende beheerplan.

De monitoring richt zich daarom op wat nodig is bij de evaluatie van de beheerplannen. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande meetnetten, richtlijnen en/of afspraken, zoals de Kaderrichtlijn Mariene Strategie. In het monitoringsplan bij het beheerplan Friese Front is een uitgebreide beschrijving van de bestaande meetnetten per habitattypen en soort en onderbouwing opgenomen, naast welke aanvullende monitoring er nodig is.

4.2 Evaluatie

Het beheerplan wordt door de voortouwnemer Rijkswaterstaat en het bevoegd gezag, het ministerie van LNV, samen met de andere betrokken partijen geëvalueerd. De evaluatie is, behalve voor rapportage door LNV aan de EU, ook nodig ter voorbereiding van het tweede beheerplan, waarin nieuwe maatregelen kunnen worden opgenomen en bestaande maatregelen kunnen worden aangepast, op basis van o.a. de bevindingen van de uitgevoerde monitoring.

4.3 Gebruiksmonitoring

Voor alle activiteiten geldt dat als er een toename plaats vindt in intensiteit, de voorwaarden mogelijk herzien moeten worden om de instandhoudingsdoelstellingen te waarborgen. Rijkswaterstaat zal als voortouwnemer van het beheerplan, gedurende de uitvoering alert zijn op mogelijke ontwikkelingen in het gebied (gebruiksveranderingen), zich hierover laten informeren door de bevoegde gezagen en –indien nodig– overgaan tot het instellen van gebruiksmonitoring. Dit gaat in overleg met de bevoegde gezagen, zeker als het om aanvullende inspanningen gaat waarover nadere afspraken moeten worden gemaakt.

Bij vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden (categorie 1) waarbij geen toename in intensiteit wordt verwacht (zoals wrakduiken, sportvisserij, (zeevogel)kijkers vanaf gecharterde bootjes) geldt dat niet actief ingezet wordt op het monitoren van deze activiteiten. Dat geldt ook voor genoemde activiteiten in het gebied Friese Front, omdat daarvan geen autonome groei wordt verwacht die realisatie van de instandhoudingsdoelstelling zou kunnen bedreigen.

5 Organisatie van de handhaving

In dit hoofdstuk worden algemene principes van handhaving beschreven en de wijze waarop dit is vormgegeven.

Effectief handhavend optreden omvat een set van instrumenten, geplaatst in de zogenaamde naleefketen, die de volgende instrumenten bevat:

Tabel 4: overzicht handhavingsinstrumenten

Instrument	Omschrijving
Pro-actie	De naleving van regels is sterk afhankelijk van de kwaliteit van de regelgeving en het beleid en het totstandkomingsproces hiervan. Slechte regelgeving en een onzorgvuldig proces leiden doorgaans tot een lagere acceptatie van de regels en daardoor tot een hogere overtredingskans. De kwaliteit van regels is dus mede van invloed op het naleven ervan. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het Beheerplan en de regels die het bevoegd gezag aan bedrijven voorschrijft in vergunningen. Ook afspraken in het kader van zelfregulering maken onderdeel uit van deze schakel.
Preventie	Het nemen van maatregelen vooraf ter voorkoming van incidenten. In deze schakel spelen voorlichting en toezicht een belangrijke rol. Een gestructureerde aanpak moet de bekendheid over en de acceptatie van de maatregelen in de Natura 2000-gebieden verhogen en daardoor voorkómen dat deze niet nageleefd worden.
Preparatie	Het treffen van voorbereidingen op ongewenste situaties die kunnen ontstaan door overtreding van regels. Denk hierbij bijvoorbeeld aan opleidingen, oefeningen en het opstellen van protocollen, standaardbrieven, etc.
Repressie	De daadwerkelijke bestrijding van de nadelige gevolgen van een overtreding van de regels. Hierin past ook het toepassen van handhaving via bestuursrechtelijke of strafrechtelijke middelen, maar ook bijvoorbeeld herstelwerkzaamheden om de schade ongedaan te maken.
Nazorg	Nazorg omvat alles dat nodig is om zo snel mogelijk de gevolgen van een overtreding te bestrijden en tot de oorspronkelijke situatie terug te brengen. Hieronder valt bijvoorbeeld het saneren van een vervuilde bodem.

Van beheerplan naar uitvoeringsprogramma handhaving (UPH).

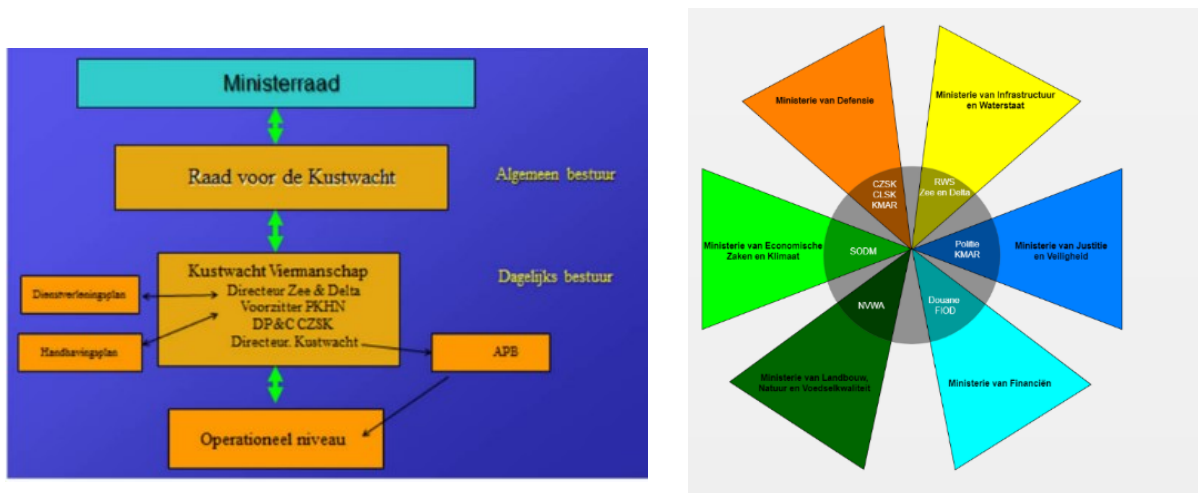
Rijkswaterstaat is initiatiefnemer ten aanzien van de Beheerplannen Natura 2000-gebieden op de Noordzee. Naast het opstellen van de beheerplannen, betekent dat ook het opstellen van het toezicht- en handhavingsplan Natura 2000. De beheerplannen hebben een looptijd van zes jaar. De looptijd van het toezicht- en handhavingsplan is hier aan gekoppeld. De activiteiten uit dit plan kunnen worden opgenomen in het uitvoeringsprogramma handhaving van de Kustwacht (UPH).

In het handhavingsplan van de Kustwacht zijn de taken verdeeld tussen de verantwoordelijke instanties; de uitvoering wordt nader beschreven in het UPH.

5.1 Kustwacht

Een geactualiseerd handhavingsuitvoeringsprogramma voor Natura 2000-gebieden wordt jaarlijks door het ministerie van LNV ingediend als opdracht aan de Nederlandse Kustwacht. Daarnaast krijgt de Kustwacht ook van andere ministeries opdrachten voor de andere taken van de Kustwacht.

Het ministerie van Justitie en Veiligheid zit de Permanente Kontaktgroep Handhaving Noordzee (PKHN) voor en stelt een meerjarig handhavingsplan op. Daarnaast stelt het ministerie van IenW een meerjarig dienstverleningsplan (DV-plan) op. Op basis van deze twee plannen stelt de minister van Defensie (die zorgbaas is van de Kustwacht) jaarlijks een Activiteiten Plan en Begroting (APB) op voor de hele Noordzee en voor alle taken van de Kustwacht. In het DV-plan en het handhavingsplan (HH-plan) zijn prestatie-indicatoren (PIN's) opgenomen op basis waarvan de Directeur Kustwacht viermaandelijks aan de Raad voor de Kustwacht (RvdKW) rapporteert. Het DV-plan vormt samen met het HH-plan de basis voor het APB (Activiteitenplan en Begroting) voor het komende jaar. De Ministerraad stelt door tussenkomst van de RvdKW het HH-plan, het DV-plan, het APB, en het jaarverslag van de Kustwacht vast.

Figuur 6: besturingsmodel resp. netwerkorganisatie van de Kustwacht
(bron: https://www.kustwacht.nl/nl/nl_besturingsmodel.html)

5.2 Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) is de opsporings- en controledienst van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De NVWA houdt toezicht op de naleving van de wet- en regelgeving bij bedrijven op het gebied van:

- voedsel- en productveiligheid;
- alcohol en tabak;
- diergezondheid;
- dierenwelzijn;
- visserij;
- plantgezondheid;
- landbouw;
- natuur.

De NVWA is handhavend in samenwerking met de Kustwacht. Dit wil zeggen dat de Kustwacht dient als 'platform' voor de NVWA om te kunnen handhaven op de Noordzee. De NVWA stapt, afhankelijk van vaar- of vluchtplannen op bij de schepen of vliegtuigen van de Kustwacht en dan wordt een aantal controles uitgevoerd volgens de systematiek van de NVWA. Van handhavingspraktijken wordt vervolgens een proces verbaal opgesteld. Ieder kwartaal ontvangt het ministerie van LNV een rapportage van het NVWA, waarbij het ministerie op de hoogte wordt gesteld van de activiteiten van de NVWA.

Het doel van toezicht van de NVWA is het bevorderen van het naleven van wet- en regelgeving en hiermee te bevorderen dat de risico's voor mens, dier en natuur afdoende worden beheerst. Omdat het niet mogelijk is om alles te controleren, is het toezicht risicogericht en moet er een efficiënte inzet van mens en middelen zijn.

De NVWA houdt toezicht op beleidsterreinen waarvoor de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de minister van LNV verantwoordelijk zijn. Deze ministeries zijn opdrachtgever voor het toezicht op de eigen beleidsterreinen. Hiervoor wordt per ministerie inzet van de NVWA gevraagd. De NVWA bepaalt met de kennis en expertise uit de organisatie hoe handhaving eruit moet zien.

Als agentschap valt de NVWA organisatorisch onder LNV. De NVWA is nadrukkelijk niet hiërarchisch ondergeschikt aan een beleidsonderdeel van LNV of VWS, waardoor een duidelijke scheiding tussen beleid en toezicht is aanbracht. Dit is belangrijk om de onpartijdigheid en een onafhankelijke uitoefening van de taken van de NVWA te waarborgen. De NVWA verantwoordt zich in het openbaar jaarverslag over effectiviteit, doelmatigheid en maatschappelijke opbrengsten.

5.3 Proces van toezicht en vastlegging

De verschillende methoden en technieken om te handhaven worden zoveel mogelijk aanvullend aan elkaar gebruikt. Indien een schip bijvoorbeeld een management zone in vaart, wordt dit gesignaleerd door medewerkers van HHD van de Kustwacht, omdat de Kustwacht de scheepsbewegingen op zee monitort. Als het betreffende schip beschikt over AIS, is meteen duidelijk om welk schip het gaat. Is de AIS er niet, of niet in werking, dan wordt er gekeken of één van de surveillance-eenheden in de buurt is. Ook kan de verkeersleider van één van de VTS posten ingeschakeld worden om een visuele waarneming te doen. Een visuele waarneming (hetzij door een varende of vliegende eenheid, hetzij door een bemande VTS post), oftewel een "heterdaad" geeft de meeste kans op de uiteindelijke vervolging van een overtreding. In een geval als dit is het de NVWA die bestuursrechtelijk of strafrechtelijk optreedt. Bij de administratief-juridische afhandeling van geconstateerde overtredingen wordt gekeken naar de situatie. Hierbij spelen de ernst van de overtreding en het gedrag van de overtreder een belangrijke rol.

Of iemand vervolgd kan worden hangt sterk af van het bewijsmateriaal. Het gaat erom dat er "rechtmatig verkregen en overtuigend bewijs" moet zijn. In de praktijk betekent dit meestal dat er iemand ter plaatse geweest moet zijn die een overtreding of misdrijf fysiek heeft gezien. Uiteindelijk gaat het om de bewijslast. Hoe meer bewijs, hoe meer kans op vervolging. Een "heterdaad" is nog altijd het sterkste bewijs.

5.4 Noordzeevervisserij

De beroepsvisserij heeft een eigen type van rapportage van overtredingen door middel van een puntensysteem. Dit puntensysteem registreert de inbreuken op het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB). Door de NVWA wordt een lijst van overtredingen bijgehouden en bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) vastgelegd. In dit puntensysteem wordt bijvoorbeeld bij meer dan 18 punten de vergunning voor één maand ingetrokken.

Na overtredingen van het GVB kan worden gekozen voor het strafrechtelijk of het bestuurlijk spoor. Voor minder zware overtredingen wordt vaak het bestuurlijk spoor gevolgd. Dit is een corrigerend mechanisme. Nu wordt hier een 'last onder dwangsom' gegeven als er een overtreding wordt geconstateerd. Deze last houdt in dat de overtreder de illegale situatie overeenkomstig met de wet moet brengen of een overtreding achterwege dient te laten. Voor de dwangsom geldt een maximaal bedrag. Als de overtreder vervolgens in de herhaling gaat, dan kan tot het innen van de dwangsom of het intrekken van de vergunning worden overgegaan.

Rapportages van de NVWA worden ontvangen door het ministerie van LNV. Deze rapportages worden gebruikt voor toetsingen. De controle- en handhavingsvraag wordt eventueel aangepast voor het daarop volgende jaarplan van LNV en de NVWA.

Visserij overschrijdt de grenzen van de ons omliggende landen. Ook de handhaving kan daarom worden uitgevoerd door internationale handhavingsteams. Op buitenlandse schepen in Nederlandse wateren kan de NVWA handhaven. De NVWA werkt hiervoor intensief samen met autoriteiten van andere lidstaten en derde landen.

5.5 Organisatie rondom vergunningverlening

Voor het uitvoeren van een (nieuwe) activiteit of een nieuw initiatief, waarbij sprake kan zijn van een effect op de Natura 2000-doelstellingen van het gebied Friese Front, is er wellicht een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming nodig. Het is in die gevallen aan te raden om daarvoor contact op te nemen met het bevoegd gezag voor de Wet natuurbescherming, te weten het ministerie van LNV. Voor de nieuwe activiteiten die niet in dit beheerplan staan vermeld, kan eveneens contact opgenomen worden met het ministerie van LNV. Meer informatie is te vinden via de website www.overheid.nl.

LNV is bevoegd gezag m.b.t. het verlenen van vergunningen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij wordt getoetst aan Natura 2000 door in het betreffende beheerplan na te gaan:

- wat is de staat van instandhouding van soorten en habitats?
- zijn er maatregelen van toepassing?
- zo ja, gaan de (nieuwe) activiteiten in tegen de maatregelen?

Deze toetsing wordt over het algemeen uitbesteed aan Rijkswaterstaat Zee en Delta door middel van een samenwerkingsovereenkomst met een looptijd van 5 jaar.

Niet altijd wordt RWS geïnformeerd of geconsulteerd als LNV Wnb-vergunningen verleent. Omgekeerd ontbreekt bij RWS ZD een eerste aanspreekpunt voor LNV als toetsing aan een beheerplan aan de orde is. Er is behoefte aan een procedure hoe bevoegde gezagen elkaar informeren. Gedurende de looptijd van het beheerplan zullen daarover afspraken worden gemaakt.

Bij vergunningen die onder andere wetgeving vallen, geldt het volgende toetsingsproces aan natuurwaarden.

Tabel 5: bij vergunningen die onder andere wetgeving vallen, geldt het volgende toetsingsproces aan natuurwaarden.

Wetgeving	Bevoegd gezag	Natuurtoets	Opmerkingen
Mijnbouwwet	Ministerie EZK	Vaak Wnb-vergunning verplicht	RWS ecooloog adviseert LNV bij vergunningverlening
Wind op Zee	Ministerie EZK	Natuurtoets in Passende Beoordeling bij Kavelbesluiten o.g.v. wet Wind op Zee	Natuurtoets op planniveau bij aanwijzing windenergiegebieden
Waterwet	RWS	Ecologische toets door RWS aan de KRM voor gehele Noordzee	Natuurtoets indien Wnb vergunning nodig in of nabij N2000-gebied
Visserijwet	Ministerie LNV	Natuurtoets door LNV i.k.v. Wnb-vergunning in of nabij N2000-gebieden	Afstemming intern LNV tussen 'visserij' en 'natuur'

6 Communicatie

Voor de Natura 2000-beheerplannen is de Wnb de basis voor toezicht en handhaving. Handhaving is gericht op het naleven van de regels en voorwaarden uit het beheerplan Natura 2000-gebied Friese Front. Het bevorderen van de naleving van deze regels en voorwaarden heeft tot doel de instandhoudingsdoelstellingen van het beheerplan het gebied Friese Front te realiseren. Voorlichting, actief informeren en toezicht op naleving van (gedrags)regels zijn in eerste instantie de belangrijkste instrumenten om gebruikers van het gebied Friese Front te informeren over de maatregelen om de natuur te beschermen en naleving te bevorderen (preventief). Groeit de bekendheid met de regels, dan zal bij overtredingen ook vaker repressief kunnen worden opgetreden (maar zal dat hopelijk juist minder vaak ook hoeven te gebeuren). Voor het gebied Friese Front zullen communicatiemiddelen als handhavingsinstrument ingezet worden om gebruikers actief te informeren over de aanwezigheid van de ruiende zeekoet in de periode juli tot en met oktober en de gevolgen van verstoring voor de soort en de doorwerking die dat heeft op het ecosysteem. Beheerders en gebruikers worden gevraagd om mee te helpen met het verspreiden van de boodschap en om draagvlak te verkrijgen voor de bescherming van de zeekoet in dit natuurgebied. Zie hiervoor het Uitvoeringsplan Communicatie.

7 Werkwijze bij olieverontreinigingen

Omdat olieverontreiniging één van de grootste bedreigingen vormt voor de zeeoet, wordt hier in meer detail op ingegaan.

7.1 Internationale afspraken

Met betrekking verontreinigingen op de Noordzee bestaan er internationale verdragen, onder andere:

- **MARPOL:** International Convention for the Prevention of Pollution from Ships. In Annex I van deze conventie is opgenomen dat olie en oliehoudend water in concentraties van maximaal 15 ppm geloosd mogen worden. Een concentratie van 15 ppm kan echter niet vanuit de lucht of met satellieten gedetecteerd worden. Een studie naar *visibility limits of oil discharges* heeft laten zien dat detectie mogelijk is bij concentraties vanaf circa 40 ppm. Om olieverontreiniging door schepen te voorkomen zijn onder MARPOL Special Areas ingesteld, zoals de Noordwest-Europese Wateren waaronder de Noordzee. In deze Special Areas worden aanvullende, hogere eisen aan de scheepvaart gesteld². Aan boord kan gebruik gemaakt worden van olie water afscheiders (in de scheepvaart separatoren genoemd). Voor controle wordt gebruik gemaakt van onder andere olielogboeken en oliegehaltemeters.
- **Bonn Agreement:** dit is een overeenkomst tussen 10 Europese landen en de EU om samen te werken bij het reageren op vervuiling van de Noordzee door olie en andere schadelijke stoffen. Getekend in 1969, na de olieramp met het schip Torrey Canyon (1967) maar pas geactiveerd na de *blow out* van het olieplatform Ekofisk Bravo (1977) en de mammoettanker Amoco Cadiz (1978).

In 2019 zijn door Nederland 15 verontreinigingen in het kader van de Bonn Agreement gemeld. Dit betreft door het kustwachtvliegtuig geverifieerde verontreinigingen door minerale olie.

7.2 Oliebestrijding

Middels risicoanalyses is bepaald wat voor het Nederlands gedeelte van de Noordzee het maatgevend scenario is waarvoor RWS gesteld voor moet staan. Een en ander staat beschreven in de Capaciteitsnota 2006-2010 en de Nota Maritieme en Aeronautische noodhulp op de Noordzee 2010-2015. Het maatgevend scenario is een *oil spill* van 15.000 m³ die binnen 3 dagen opgeruimd dient te worden. Behalve veegarmen en dergelijke is daar opslagcapaciteit voor nodig in de vorm van de beun (laadruimte) van sleephopperzuigers (baggerschepen). In Nederland wordt die capaciteit met marktpartijen gecontracteerd. Er wordt opslag voor ca. 30.000 m³ gecontracteerd, omdat niet alle opslag tegelijk en op dezelfde locatie beschikbaar kan zijn. Bij oliebestrijding wordt er een afweging gemaakt tussen wat technisch kan en wat er in de specifieke omstandigheden mogelijk is.

In het Nederlandse beleid is een keuze gemaakt voor mechanisch opruimen, bijvoorbeeld met het oliebestrijdingsschip Arca en/of door schepen met veegarmen van aannemers. Theoretisch kunnen ook detergenten toegepast worden, maar dan wordt eerst expertise over de (negatieve) effecten gemobiliseerd via de Landelijke Coördinatiecommissie Milieuverontreiniging Water (LCM). Die dient voor deze toepassing toestemming te geven. De kans dat detergenten gebruikt gaan worden wordt zeer klein geacht, enerzijds vanwege de beperkte *window of opportunity* (inzetvoorwaarden waaraan voldaan moet worden) en anderzijds omdat Nederland hiervoor zelf geen middelen heeft en dus hulp van het buitenland (Verenigd Koninkrijk) moet inroepen.

² In Particularly Sensitive Sea Areas (PSSA's), zoals het Great Barrier Reef of de Waddenzee, zijn de eisen nog strenger

7.3 Opsporing en bestrijding van olieverontreinigingen

Het opsporen van olieverontreinigingen gebeurt door:

- Luchtsurveillance door de Kustwacht.
Dagelijks worden vluchten gemaakt, jaarlijks wordt er 1.000 tot 1.200 uur gevlogen. De veranderingen die olie op het wateroppervlak teweeg brengen (hierdoor verdwijnt de ruwe oppervlakte veroorzaakt door de wind) kunnen gedetecteerd worden met radar. Bij windstilte of met harde wind lukt dat niet.
- Met satellietbeelden.
De European Maritime Safety Agency (EMSA) voorziet de lidstaten van de CleanSeaNet Service, voor detectie van olieverontreinigingen door satellieten. Dezelfde techniek als vanuit een vliegtuig wordt gebruikt: detectie van het effect van olieverontreiniging op het golfpatroon. Hiermee kan niet de aard van de vervuiling afgeleid worden; verificatie met bijvoorbeeld een vliegtuig is nodig om vast te stellen of het om minerale olie of een ander product gaat. CleanSeaNet Service produceert momenteel circa 300 (grensoverschrijdende) geïnterpreteerde beelden per jaar.
De tijd tussen een passage van de satelliet en de beschikbaarheid van de informatie van de opname is 20 à 30 minuten. Als er met bijvoorbeeld AIS-gegevens een schip te koppelen is aan de satellietdetectie kan de bron van de vervuiling geïdentificeerd worden.

Detectie van verontreinigingen wordt gemeld aan Rijkswaterstaat Zee en Delta via het 24/7 meldpunt HMC (Hydro Meteo Centrum). Bij een oppervlakte-(olie)verontreiniging die opvolging behoeft wordt LCM VWM³ (HMC) gevraagd een verspreidingsmodel te maken met het programma OilMap. De uitkomsten geven een beeld van de ontwikkeling van de verontreiniging (richting en omvang, rekening houdend met o.a. dispersie en verdamping). Aan de hand daarvan wordt een bestrijdingstactiek bepaald, waarbij vogels in de overwegingen worden meegenomen. Het LCM is 24/7 beschikbaar en heeft kennis van de invloed van verontreinigingen op aquatisch milieu, modellering, kwetsbaarheid van gebieden en seizoen afhankelijke aanwezigheid van zeevogels. Expertise met betrekking tot kwetsbaarheid van vogels kan ook worden ingewonnen bij o.a. Stichting Olievogelopvang Nederland (SON-response) of bij het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ).

7.4 De SBV-regeling

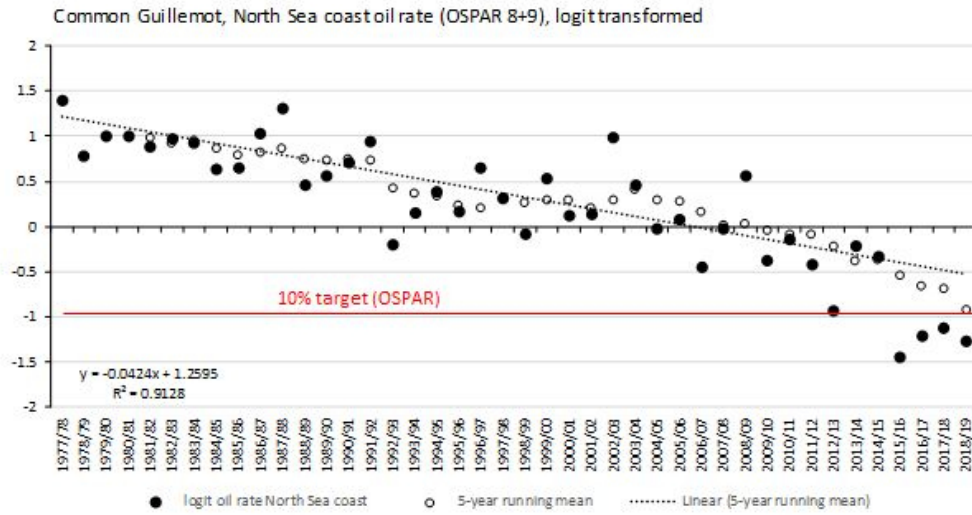
Er zijn kustvogelasielen die op vrijwillige basis zorg dragen voor de eerste opvang van met olie besmeurde vogels. Bij een groter incident op de Noordzee kan door Rijkswaterstaat worden besloten om de SBV-regeling af te roepen: de Samenwerkingsregeling afhandeling Besmeurde Vogels. RWS heeft contracten voor het plaatsen van een tijdelijk opvang vogelasiel (TOV) voor maximaal 500-1000 zeevogels, afhankelijk van de soort. Dan wordt samen met SON-response waarbij de kustvogelasielen zijn aangesloten bekeken hoe het TOV kan worden bemenst. Door de SBV-regeling is de bewustwording rond zeevogels en olievervuiling sterk vergroot.

7.5 Trend

De trend in het aantal olieverontreinigingen is dalend. De verwachting is een verdere afname c.q. stabilisering door o.a. alternatieve scheepsbrandstoffen (LNG)⁴. Echter de kans op een grootschalig incident waarbij veel olie vrij kan komen verandert niet noemenswaardig.

³ LCM is de Landelijke Coördinatiecommissie Milieuverontreiniging Water. De commissies coördineren vanuit het Water Management Centrum Nederland (WMCN) de berichtgeving en zorgen voor betrouwbare en bruikbare informatie over de verwachte toestand van het water. WMCN valt dan weer onder VWM (Rijkswaterstaat).

⁴ Camphuysen C.J. 2019. *A decline in oil rates consolidated: Monitoring and assessment of the proportion of oiled Common Guillemots in The Netherlands: winter 2018/19*. NIOZ Report voor Rijkswaterstaat (RWS), Centrale Informatievoorziening, BM 19.29, Royal Netherlands Institute for Sea Research, Texel.

Afname van het percentage olieslachten de afgelopen veertig jaren. In zwart: individuele jaren, in wit het vijf-jarig gemiddelde (doelstelling 10% in 2030 (OSPAR) = Logit -0.95, rode lijn) (Uit: Camphuysen 2019. A decline in oil rates consolidated)

Figuur 7: trend zeekoeten, slachtoffers van olieverontreiniging

8 Afspraken

Het toezicht houden en handhaven in Natura 2000-gebied Friese Front is moeilijk, doordat het gebied ver uit de kust ligt en het een groot areaal betreft. Daardoor kan surveillance minder frequent uitgevoerd worden en is het moeilijker om overtredingen te constateren. Dit betekent dat er onder andere meer moet worden ingezet op goede en gerichte voorlichting aan gebruikers, goede registratie en monitoring van activiteiten en andere controle en handhavingstechnieken. De wijze waarop dit geregeld zal worden is ingewikkeld en vergt enige jaren. Voor een goede onderbouwing van de intensivering van de huidige mate van toezicht en handhaving zal een onderzoeks-en monitoringsprogramma worden opgezet (zie het monitoringsplan). Daarin worden de voor een goede handhaving relevante zaken zoals de registratie van gebeurtenissen, incidenten en overtredingen bijgehouden. Een toenemend aantal gegevens geeft inzicht in de naleving van wet- en regelgeving (praktijkervaring). Handhavinggegevens stellen het bevoegd gezag vervolgens in staat steeds beter de inzet te plannen, naar aard, tijd en plaats. Een efficiënte uitvoering van het toezicht en de handhaving vraagt om samenwerking tussen de verschillende handhavende instanties. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij reeds in het gebied aanwezige handavingsstructuren.

De volgende afspraken zijn gemaakt tussen de bevoegde gezagen:

- Het bevoegd gezag (Ministerie van LNV) is verantwoordelijk voor een adequate opzet en uitvoering van vergunningverlening en bijbehorende handhaving in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijnen. Het bevoegd gezag levert jaarlijks een beknopte rapportage over de vergunningverlening en handhaving aan. Rijkswaterstaat benadert het bevoegd gezag hier actief over om bepaalde activiteiten af te stemmen of accenten in de handhaving te leggen. In het kader van de uitvoering van het beheerplan vraagt Rijkswaterstaat jaarlijks om hun bevindingen (gebiedsgebruik, vergunningverlening en handhaving rondom onder meer explosievenruiming en vaarbewegingen) en wordt er gesproken over nieuwe projecten en ontwikkelingen. Met de informatie over de afgegeven vergunningen en de inspanning gericht op naleving (zowel toezicht, handhaving als sanctionering), het aantal en type overtredingen en de wijze van afhandeling kan worden bepaald welke aanvullende inspanningen moeten worden verricht.
- Rond het vierde jaar van de uitvoering van het beheerplan wordt een tussenrapportage opgesteld om de voortgang en de voorlopige resultaten in beeld te brengen en ook om op bestuurlijk niveau eventuele bijsturing te bespreken. De informatie over vergunningverlening en handhaving is hiervoor een belangrijke bron. Rijkswaterstaat benadert het bevoegd gezag hier actief over.
- Rijkswaterstaat en het bevoegd gezag informeren elkaar over en weer als er zich opmerkelijke zaken voordoen of als omstandigheden in de vergunningverlening en handhaving (lijken te) wijzingen.
- Rijkswaterstaat laat zich periodiek informeren over de ontwikkelingen op het gebied van handhaving bij de andere beheerplannen, mede in relatie tot het jaarlijkse handavingsplan voor de Noordzee (van de NVWA/Kustwacht). Als blijkt dat er consequenties zijn voor de handhaving in het gebied Friese Front, de Klaverbank en de Doggersbank, dan wordt dit met het bevoegd gezag afgestemd.
- Rijkswaterstaat is bevoegd gezag o.b.v. de Waterwet en is beheerder op de Noordzee en heeft de taak om de activiteiten op de Noordzee te monitoren en vast te leggen. De volgende afspraken zijn gemaakt:
 - Rijkswaterstaat stelt een monitoring- en onderzoeksprogramma op, specifiek gericht op de doelen voor dit Natura 2000-gebied. Rijkswaterstaat zal aan betrokken partijen vragen om t.b.v. dit programma gegevens aan te leveren in de vorm van jaarlijkse rapportages. Rijkswaterstaat zal ook van eigen beheertaken rapportages laten maken.
 - De afdeling handhaving van Rijkswaterstaat is bij geconstateerde overtredingen bevoegd om op te treden met bestuurlijke, bestuursrechtelijke

- en strafrechtelijke (sanctie) middelen. Geconstateerde overtredingen, maar ook incidenten en calamiteiten in het Natura 2000-gebied worden jaarlijks gerapporteerd.
- In overleg met LNV zal Rijkswaterstaat periodiek analyseren hoeveel onderhoud aan kabels en leidingen heeft plaatsgevonden in het gebied Friese Front en hoe men met de voorwaarden is omgegaan.
 - Door Rijkswaterstaat zal periodiek geanalyseerd worden hoeveel onderzoek en monitoring hebben plaatsgevonden in het gebied Friese Front.
 - In overleg met de markeringsdienst van RWS zal periodiek geanalyseerd worden hoeveel onderhoud aan markeringen heeft plaatsgevonden in het gebied Friese Front en hoe men met de voorwaarden is omgegaan.
 - Door het uitvoeren van jaarlijkse netwerkevaluaties van verkeersstromen op de Noordzee door Rijkswaterstaat, wordt de intensiteit van het scheepvaartverkeer en het vaargedrag gemonitord en kunnen richtlijnen, maatregelen en bijbehorende (communicatie)strategieën worden aangepast.
 - Rijkswaterstaat zal monitoren hoeveel vaarbewegingen plaatsvinden in het gebied Friese Front en of dit minder is van juli t/m oktober vanaf het inwerking treden van het beheerplan.
 - Samen met de Kustwacht zal door Rijkswaterstaat periodiek geanalyseerd worden hoeveel verontreinigingen zijn waargenomen en of er maatregelen zijn getroffen.
- Bij een oppervlakte-(olie)verontreiniging besteedt de LCM (Landelijke Coördinatiecommissie Milieuverontreiniging Water) speciale aandacht aan de risico's voor mogelijk aanwezige zeezoeten bij het opstellen van de bestrijdingstactiek op basis van het verspreidingsmodel (zie ook hoofdstuk 7.3).
 - Afspraken met Defensie over schietactiviteiten door schepen van de Koninklijke Marine:
 - deze vinden in beginsel niet in de periode juli tot en met oktober binnen het gebied Friese Front plaats. Wanneer ze wel in die periode plaatsvinden wordt gekozen voor locaties en schietrichtingen binnen de begrenzingen van de EHD42, waarbij het gebied Friese Front wordt vrijgehouden.
 - In overleg met Defensie en de Kustwacht zal door Rijkswaterstaat periodiek geanalyseerd worden hoe vaak schietactiviteiten hebben plaatsgevonden in het gebied Friese Front en hoe men met de voorwaarden is omgegaan.
 - Aan schietactiviteiten gerelateerde scheepvaartbewegingen en aan het opruimen van explosieven gerelateerde scheepvaartbewegingen worden zo min mogelijk in de periode juli tot en met oktober in het gebied Friese Front uitgevoerd. Indien het niet mogelijk is dat een explosief wordt verplaatst en het vanwege veiligheidsrisico's toch geruimd moet worden, zal dat zoveel mogelijk buiten de periode juli tot en met oktober geschieden en zal Defensie (in overleg met de Kustwacht) met RWS afstemmen of en op welke voorwaarden dat gebeurt.
 - Afspraken met Defensie over het opruimen van explosieven:
 - bij het vernietigen van explosieven moeten mitigerende maatregelen worden genomen om het effect van onderwaterexplosies zoveel mogelijk te beperken.
 - De voorschriften van de Koninklijke Marine, 'Gedragscode Springen van munitie op de Noordzee' en de Bekendmaking 01/18 Groepsoudste KBW en mijnendienst dienen opgevolgd te worden bij het ruimen van munitie op de Noordzee.
 - In het kader van de monitoring van onderwatergeluid worden door Rijkswaterstaat de ruiming jaarlijks opgenomen in het (openbare) ICES Impulsive Noise Register.
 - In overleg met alle betrokken partijen zal periodiek geanalyseerd worden hoeveel explosieven er op het Friese Front zijn aangetroffen en hoe men hiermee is omgegaan. Hieruit zal blijken of en zo ja welke maatregelen mogelijk zijn om de zeezoet te beschermen.

- Afspraken met Defensie over het gebruik van sonar:
 - de Koninklijke Marine gebruikt laag- en midfrequentie (<10kHz) sonarsystemen voor het opsporen van onderzeeboten. Defensie zal deze systemen uitsluitend in Natura 2000-gebieden gebruiken uit operationele noodzaak.
 - In het relevante Defensievoorschrift zal worden geborgd dat routinematige oefeningen en testen niet in het gebied Friese Front zullen plaatsvinden en er zal tevens een veilige afstand tot het gebied in acht genomen worden.
 - Om verstoring van de zeezoet zo veel mogelijk te beperken wordt in de periode juli tot en met oktober in beginsel vermeden om laag- en midfrequentie sonar te gebruiken en de daaraan gerelateerde scheepvaart in het gebied Friese Front te beperken.
 - Het gebruik van laag- en midfrequentie sonar maakt onderdeel uit van de monitoring van onderwatergeluid zoals voor de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie wordt uitgevoerd. Dit wordt gerapporteerd aan Rijkswaterstaat en opgenomen in het(openbare) ICES Impulsive Noise Register.
- Afspraken met de Kustwacht betreffen het delen van informatie in de vorm van jaarlijkse rapportages over activiteiten die plaatsvinden in het gebied Friese Front. Dit ten behoeve van het monitoring- en onderzoeksprogramma behorend bij het beheerplan. Het gaat bijvoorbeeld om:
 - de activiteiten van Defensie, de beheer- en onderhoudswerkzaamheden bij kabels en leidingen en het voorkomen van oppervlakteverontreinigingen in het gebied Friese Front;
 - het genereren van informatie zoals AIS-data;
 - helpen bij het informeren van externe partijen over de nieuwe regels die gelden in de Natura 2000-gebieden;
 - het opnemen van werkafspraken t.b.v. het Natura 2000-gebied Friese Front.
- Voor het Handhavingsplan 2023 van de Kustwacht zal onderzocht worden of de doelstelling voor natuurbescherming uitgebreid kan worden met soorten of habitatbescherming.
- Niet altijd wordt Rijkswaterstaat geïnformeerd of geconsulteerd als het ministerie van LNV Wnb-vergunningen verleent. Omgekeerd ontbreekt bij Rijkswaterstaat Zee en Delta een eerste aanspreekpunt voor LNV als toetsing aan een beheerplan aan de orde is. Er is behoefte aan een procedure hoe bevoegde gezagen elkaar informeren. Deze procedure wordt gedurende de looptijd van het beheerplan worden ingericht of verbeterd.
- In overleg met ILT (ministerie van IenW) zal onderzocht worden of inspecties van de tankinhoud van schepen (incl. lozingen) die door het gebied Friese Front varen en vervolgens een Nederlandse haven aandoen, uitgevoerd kunnen worden. Alle lozingen en tankinhouden worden reeds in een logboek bijgehouden en dienen aan de MARPOL-regels te voldoen.
- In overleg met het ministerie van LNV zal besproken worden of het mogelijk is om data die wordt gegenereerd door externe partijen, naar aanleiding van een vergunningaanvraag of bij een verlenging van een vergunning openbaar gemaakt kan worden. Deze data zal gebruikt worden om meer gebiedskennis te verkrijgen, als onderdeel van het onderzoeks- en monitoringsprogramma.
- De voorwaarden, richtlijnen en (mitigerende) maatregelen richten zich op het genereren van zoveel mogelijk rust in het natuurgebied om verdere achteruitgang van het leefgebied van de zeezoet te voorkomen. De schepen die door het natuurgebied varen verstoren de zeezoet. Daarom zijn voor het scheepvaartverkeer buiten de scheepvaartroutes richtlijnen geformuleerd om zoveel mogelijk bewustzijn te creëren voor de status van het Natura 2000-gebied Friese Front en om mogelijke verstoringen zo veel mogelijk te beperken. Bekendheid met deze richtlijnen en welk doel dit dient, zal bijdragen tot breed begrip en draagvlak bij gebruikers van het gebied en daardoor de naleving van de regels bevorderen. De bevoegde gezagen zullen aan alle betrokken partijen vragen of en hoe ze kunnen helpen bij het verkrijgen van

draagvlak. Gedacht wordt aan de inzet van communicatiemiddelen, zoals folders, informatie op websites etc. Hier is meer over beschreven in het communicatieplan.

8.1 Financiering

De afstemmingsactiviteiten die nodig zijn in het licht van het Natura 2000-beheerplan Friese Front, maken deel uit van de reguliere taken van de bevoegde gezagen. Er zijn dan ook geen kosten voorzien in termen van middelen op het onderdeel handhaving met het oog op het beheerplan Friese Front.

BIJLAGEN

1. Samenvattende tabel maatregelen/voorwaarden
2. Literatuurlijst

Bijlage 1: Samenvatting van de voorwaarden en maatregelen in het gebied Friese Front

Algemene richtlijnen voor scheepvaart

Categorie	Richtlijn
Alle	Voor alle niet-routegebonden scheepvaart geldt dat in de periode juli t/m oktober wordt geadviseerd om uitsluitend gebruik te maken van de scheepvaartroutes en buiten de scheepvaartroutes het aantal scheepvaartbewegingen binnen het Natura 2000-gebied Friese Front zo veel mogelijk te minimaliseren door om het gebied heen te varen.
	Indien dit niet mogelijk is, wordt dringend geadviseerd om het Natura 2000-gebied Friese Front zo kort mogelijk te doorkruisen en om waargenomen groepen zeezoeten te vermijden door er omheen te varen.
	In de gevoelige periode juli t/m oktober wordt dringend geadviseerd geen lozingen (ook geen toegestane lozingen) vanaf schepen uit te voeren binnen het Natura 2000-gebied Friese Front.
	<p>Aanvullende toelichting op bovenstaande algemene richtlijnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Schepen worden in de periode juli tot en met oktober geïnformeerd over de aanwezigheid van zeezoeten in het gebied Friese Front en hoe deze te herkennen. Ook toegestane lozingen en afval vanaf schepen kunnen schadelijke effecten hebben op de zeezoet. Partijen worden geïnformeerd over het gevolg van (kleine) verontreinigingen. Bij het signaleren van een verontreiniging in of in de buurt van het Natura 2000-gebied Friese Front, die niet in aanmerking komt om opgeruimd te worden volgens de huidige protocollen, zal in de periode juli t/m oktober, in het belang van de zeezoet, een aanvullende analyse uitgevoerd worden om te bepalen hoe om te gaan met de verontreiniging. Uit deze analyse zal blijken of en zo ja welke maatregelen mogelijk zijn om de zeezoet te beschermen. Door het uitvoeren van jaarlijkse netwerkevaluaties van verkeersstromen op de Noordzee wordt de intensiteit van het scheepvaartverkeer en het vaargedrag gemonitord en kunnen richtlijnen, maatregelen en bijbehorende (communicatie)strategieën worden aangepast. Voor het Natura 2000-gebied Friese Front zal in de eerste beheerplanperiode (2022-2028) worden verkend of het vanwege zijn specifieke ecologische kwetsbaarheid in aanmerking kan komen voor gedeeltelijke aanwijzing als 'Particularly Sensitive Sea Area'.

Categorie	Activiteit	Voorwaarden en maatregelen
CAT 2	Normale bedrijfsvoering mijnbouw	De concentraties van olie en chemicaliën in lozing van productiewater, regen-, spoel- en schrobwater en sanitair afvalwater dienen te voldoen aan artikel 9.1 van de Mijnbouwregeling en artikel 80 van het Mijnbouwbesluit.
		Afval (zoals o.a. plastic en huishoudelijk afval) en andere afvalstoffen (met uitzondering van productiewater en regen-, spoel- en schrobwater) mogen niet geloosd of gestort worden. Deze voorwaarde is gebaseerd op voorschriften uit bestaand beleid zoals vastgesteld in het Mijnbouwbesluit art. 80.

		Vaarbewegingen van werkverkeer naar en van de platforms vinden zoveel mogelijk buiten de periode van juli-oktober plaats.
		Wanneer het toch noodzakelijk is om voor aan- en afvoer van materiaal of voor onderhoud de installaties in het Natura 2000-gebied Friese Front met een schip te bezoeken in de periode juli-oktober, dan wordt gebruik gemaakt van de scheepvaartroute en de route daarbuiten zo kort mogelijk gehouden. Wanneer dit niet mogelijk is, wordt omgevaren om het Natura 2000-gebied Friese Front zo kort mogelijk te doorkruisen. De algemene richtlijnen voor scheepvaart gelden zoals in paragraaf 3.1 beschreven.
	Onderhoud kabels en leidingen	Onderhoud wordt indien mogelijk/voor zover mogelijk uitgevoerd buiten de ruiperiode van de zeeoet (die valt in de maanden juli tot en met oktober). Deze voorwaarde zal in toekomstige Wnb-vergunningen worden opgenomen. Na afloop wordt een melding en een korte evaluatie toegezonden aan het bevoegd gezag Wnb (het ministerie van LNV) en aan Rijkswaterstaat als beheerder van het gebied.
		Spoedreparaties kunnen in de ruiperiode worden uitgevoerd, waarbij de schepen de algemene richtlijnen opvolgen.
		Voor kabels en leidingen die zijn geplaatst zonder een Wnb-vergunning geldt dat bij onderhoud de voorwaarden die in een reguliere Wnb-vergunning staan opgevolgd moeten worden (inclusief bovenstaande voorwaarden).
	Schiet activiteiten (marine)	Schietactiviteiten vinden in beginsel niet in de periode juli tot en met oktober binnen het gebied Friese Front plaats. Wanneer ze wel in die periode plaatsvinden wordt gekozen voor locaties en schietrichtingen binnen de begrenzingen van de EDH42, waarbij het gebied Friese Front wordt vrijgehouden.
		Aan schietactiviteiten gerelateerde scheepvaartbewegingen worden zo min mogelijk in de periode juli tot en met oktober in het Friese Front uitgevoerd. Hierbij wordt verwezen naar de algemene richtlijnen.
	Explosieven opruimen	Bij het vernietigen van explosieven moeten mitigerende maatregelen worden genomen om het effect van onderwaterexplosies zoveel mogelijk te beperken.
		De voorschriften van de Koninklijke Marine, 'Gedragscode Springen van munitie op de Noordzee' en de Bekendmaking 01/18 Groepsoudste KBW en mijnendienst dienen opgevolgd te worden bij het ruimen van munitie op de Noordzee. Deze voorschriften hebben ook betrekking op de bescherming van zeezoogdieren en vogels. Hieronder volgt een beknopte samenvatting van de relevante voorwaarden: <ul style="list-style-type: none"> • monitoren op de aanwezigheid van dieren door middel van visuele inspectie;

		<ul style="list-style-type: none"> • liften van explosieven van de bodem en zo dicht mogelijk nabij de oppervlakte laten springen; • niet stapelen van explosieven, oftewel niet tegelijkertijd laten springen van meerdere explosieven.
		Het ruimen van explosieven vindt zo mogelijk buiten het Natura 2000-gebied plaats. Indien het niet mogelijk is dat een explosief wordt verplaatst en het vanwege veiligheidsrisico's toch geruimd moet worden, zal dat zoveel mogelijk buiten de periode juli tot en met oktober plaatsvinden. Defensie zal (in overleg met de Kustwacht) met RWS afstemmen of en op welke voorwaarden dat gebeurt.
		In het kader van de monitoring van onderwatergeluid worden Door Rijkswaterstaat de ruiming jaarlijks opgenomen in het (openbare) ICES Impulsive Noise Register.
		In overleg met alle betrokken partijen zal periodiek geanalyseerd worden hoeveel explosieven er in het Natura 2000-gebied Friese Front zijn aangetroffen en hoe men hiermee is omgegaan. Hieruit zal blijken of en zo ja welke maatregelen mogelijk zijn om de zeekoet te beschermen.
	Gebruik sonar/ lodingen	Om verstoring van de zeekoet zo veel mogelijk te beperken wordt in de periode juli tot en met oktober in beginsel vermeden om laag- en midfrequentie sonar of echoapparatuur te gebruiken en wordt geadviseerd de daaraan gerelateerde scheepvaart in het gebied Friese Front te beperken.
		Indien het wel noodzakelijk is om door het gebied Friese Front te varen in deze periode gelden de algemene richtlijnen.
		Het gebruik van laag- en midfrequentie sonar maakt onderdeel uit van de monitoring van onderwatergeluid zoals voor de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie wordt uitgevoerd. Dit wordt gerapporteerd aan Rijkswaterstaat en opgenomen in het (openbare) ICES Impulsive Noise Register.
		Defensie zal laag- en midfrequentie sonarsystemen uitsluitend in het gebied Friese Front gebruiken uit operationele noodzaak. In de relevante Defensievoorschriften zal worden geborgd dat routinematige oefeningen en testen niet in het gebied Friese Front zullen plaatsvinden en zal tevens een veilige afstand tot het gebied in acht genomen worden.
	Regulier onderzoek en monitoring	Voordat gestart wordt met een nieuw onderzoek, dient contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag op grond van de Wnb (het ministerie van LNV) en de Kustwacht om vast te laten stellen of de activiteit onder reguliere monitoring en onderzoek valt of onder projectmatige monitoring en onderzoek. Projectmatige monitoring en onderzoek is vergunningplichtig.
		Geen onderzoek en monitoring in de periode juli tot en met oktober, tenzij het vanuit operationeel of

		biologisch (bijv. seizoensgebonden) oogpunt of veiligheid noodzakelijk is. Deze voorwaarde geldt ook voor monitoring en onderzoek gericht op de zeekoet. In gevallen van operationele of biologische noodzaak of veiligheid gelden de algemene richtlijnen. Dit wordt in de vergunningvoorwaarden opgenomen.
		Er mag geen afval en dergelijke worden achtergelaten in het gebied. Onderzoeksmaterialen dienen na afloop van het onderzoek weer verwijderd te worden. Bij het onderzoek worden geen materialen gebruikt die een verontreinigend effect hebben op de omgeving.
		Gebruik van geluidsproducerende apparatuur, anders dan voor communicatiedoeleinden en de veiligheid, is niet toegestaan in de periode juli tot en met oktober.
	Markeringen	Controle en onderhoud wordt uitgevoerd buiten de ruiperiode van zeekoet, die valt in de maanden juli tot en met oktober. Dit wordt in de markeringsplanning opgenomen. (Spoed)reparaties mogen binnen deze periode uitgevoerd worden en worden gemeld bij het ministerie van LNV.
		Er mag geen afval worden achtergelaten in het gebied en er mogen geen materialen gebruikt worden die een verontreinigend effect hebben op de omgeving.
		Indien het wel noodzakelijk is om door het gebied Friese Front te varen in deze periode gelden de algemene richtlijnen.
CAT 4	(Beroeps)scheepvaart	Van juli tot en met oktober gelden de algemene richtlijnen.
	Rampen bestrijding en incidenten aanpak -	De Kustwacht dient een 'incident', waarbij sprake is van een oppervlakteverontreiniging, te melden bij het bevoegd gezag Wnb (ministerie van LNV).
		Bij het signaleren van een verontreiniging in of in de buurt van het gebied Friese Front, die niet in aanmerking komt om opgeruimd te worden volgens huidige protocollen, zal in de periode juli t/m oktober (in het belang van de zeekoet) een aanvullende analyse uitgevoerd worden om te bepalen hoe om te gaan met de verontreiniging. Uit deze analyse zal blijken of en zo ja welke maatregelen mogelijk zijn om de zeekoet te beschermen.
		Bij het bepalen van de methodiek voor het opruimen van de verontreiniging wordt rekening gehouden met de zeekoet om verstoring of verdere schade aan het verenkleed te voorkomen.
NVT	Beroepsvisserij (vergunning plichtig)	In het kader van de Vogelrichtlijn zijn de volgende instandhoudingsmaatregelen opgenomen: <ul style="list-style-type: none"> - Realiseren van een managementzone waarin de visserij wordt beperkt. - Sluiting van deze managementzone voor 'kieuwnetten en warnetten' zoals opgenomen in bijlage XI van de Uitvoeringsverordening (EU) 404/2011. Dit zijn de volgende vistuigcodes: GN, GNS, GND, GNC, GTN, GTR. Deze sluiting is ieder jaar van kracht van 1 juni tot en met 30 november. - Tijdens de gesloten periode geldt er een uitzondering op basis van de gemiddelde dagen op zee

		<p>in de jaren 2012-2016. Deze geldt alleen voor vloten die in deze periode op het Friese Front actief zijn geweest. Deze uitzondering resulteert in:</p> <ul style="list-style-type: none"> o 3 zeedagen voor Nederland; o 2 zeedagen voor Duitsland en Denemarken; <p>en</p> <ul style="list-style-type: none"> o 1 zeedag voor de UK. <p>- De sluiting is niet van toepassing buiten de periode van 1 juni tot en met 30 november van ieder jaar.</p>
		<p>Naast de instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000 zijn in het kader van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie de volgende instandhoudingsmaatregelen opgenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Realiseren van drie managementzones waarin de visserij wordt beperkt, waarvan twee binnen Natura 2000-gebied Friese Front en één buiten het Friese Front op de Centrale Oestergronden. - Sluiting van deze managementzones voor trawls, zegennetten, korren en verzamelmachines zoals opgenomen in bijlage XI van de Uitvoeringsverordening (EU) 404/2011. Dit zijn de volgende vistuigcodes: <ul style="list-style-type: none"> o Trawls: OTB; TBN; TBS; TB; TBB; OTT; PTB; OTM; PTM; o Zegennetten: SDN; SSC; SPR; SX; SV o Korren: DRB o Verzamelmachines: HMD - Aanvullend op de hierin vastgelegde voorwaarden voor vissersschepen is er in de gemeenschappelijke aanbevelingen opgenomen dat een vissersschip, om zich in een voor de visserij beperkt gebied te mogen bevinden, gegevens over locatie en snelheid elke 10 minuten moet doorsturen.
		<p>De beroepsvisserij wordt gevraagd rekening te houden met de algemene richtlijnen, waarbij vaarbewegingen over het Friese Front buiten bestaande vaarroutes tot een minimum beperkt dienen te worden in de periode juli t/m oktober.</p>

Bijlage 2: Literatuurlijst

Benda-Beckmann, A.M. von, Aarts, G., Özkan Sertlek, H., Lucke, K., Verboom, W.C., Kastelein, R.A., Ketten, D.R., Bemmelen, R. van, Lam, F-P.A., Kirkwood, R.J. & Ainslie, M.A. (2015). Assessing the Impact of Underwater Clearance of Unexploded Ordnance on Harbour Porpoises (*Phocoena phocoena*) in the Southern North Sea. *Aquatic Mammals* 41(4), 503-523.

Camphuysen, C.J. (2019). A decline in oil rates consolidated: Monitoring and assessment of the proportion of oiled Common Guillemots in The Netherlands: winter 2018/19. Royal Netherlands Institute for Sea Research (NIOZ).

Karman, C.C., & Smit, M.G.D. (2019). Whole Effluent Toxicity Data and Discharge Volumes to Assess the Likelihood that Environmental Risks of Offshore Produced Water Discharges Are Adequately Controlled. *Integrated Environmental Assessment and Management*, 4139. SETAC.

Koninklijke Marine. (2012). *Aanwijzing Commandant Zeestrijdkrachten-Directie Operaties 131*, ACZSK-DOPS 131. Ministerie van Defensie.

Koninklijke marine. (2005). *Gedragscode Springen van munitie op de Noordzee*. Ministerie van Defensie.

Koninklijke Marine. Verkennen en ruimen van explosieven. (2017, september). *Voorschrift Koninklijke Marine 007 Arbeid onder overdruk*. Ministerie van Defensie.

MARIN (2017) Netwerkevaluatie Noordzee Verkeersstromen op de Noordzee op basis van AIS-data tussen juni 2015 en mei 2016 Deel 1 rapport nr. : 29645-1-MSCN-rev.2

MARIN (2019) Netwerkevaluatie Noordzee Verkeersstromen op de Noordzee op basis van AIS-data tussen juni 2017 en mei 2018

MARIN (2020) Netwerkevaluatie Noordzee Verkeersstromen op de Noordzee op basis van AIS-data tussen juni 2018 en mei 2019

Ministerie van Economische Zaken (EZ). (2020). Mijnbouwregeling §9.1. Oliehoudende mengsels. Artikel 9.1.1-9.1.4. *Hoofdstuk 9. Gebruik en lozen van oliehoudende mengsels en chemicaliën*. EZ.

Ministerie van Economische Zaken (EZ). (2017). Mijnbouwbesluit Afdeling 5.4. Milieu en rampenbestrijdingsplan. § 5.4.1. Algemeen. Artikel 80 lid 1-4. *Hoofdstuk 5. Mijnbouwwerken*. EZ.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2019). Handreiking Beheer en Onderhoud - Aanpak Stikstof.

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2018). *Mariene Strategie (deel 1) Actualisatie van huidige milieutoestand, goede milieutoestand, milieudoelen en indicatoren 2018-2024*. IenW, LNV.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat (IenW). (2006). *Capaciteitsnota 2006-2010*. IenW.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat (IenW). (2009). *Maritieme en Aeronautische noodhulp op de Noordzee 2010-2015*. IenW.

Rijkswaterstaat (2021). Natura 2000-beheerplan Doggersbank. Concept (Ontwerp)beheerplan 2022-2027.

Rijkswaterstaat (2021a), Uitvoeringsplan en Financiering ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan Doggersbank, Klaverbank en Friese Front.

Rijkswaterstaat (2021c), Uitvoeringsplan Monitoring ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan Doggersbank, Klaverbank en Friese Front.

Rijkswaterstaat (2021d), Uitvoeringsplan Communicatie ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan Doggersbank, Klaverbank en Friese Front.

Royal HaskoningDHV (2019). *Nadere Effectenanalyse Friese Front*. In opdracht van Rijkswaterstaat Zee en Delta.

Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming). (2015). §2.1. Gebieden en instandhoudingsdoelstellingen. Artikel 2.1 lid 1-7. Hoofdstuk 2. Natura 2000-gebieden. Economische Zaken.

Websites:

- www.overheid.nl
- https://www.kustwacht.nl/nl/nl_besturingsmodel.html
- ICES Impulsive Noise Register:
<https://underwaternoise.ices.dk/impulsive/webservices.aspx>
- Bron data: <https://www.noordzeeloket.nl/functies-en-gebruik/kabel-leidingen/>
- Bron data: http://geoservices.rijkswaterstaat.nl/noordzee_militaire_gebieden
- Bron data: Rijkswaterstaat Water Verkeer en Leefomgeving, PDOK